Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКі ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВіК

№ 2 (1652) ГОД XXXIII БЕЛАСТОК 10 СТУДЗЕНЯ 1988 г. ЦАНА 12 зл.

З рэпарцiёрскiх ЗАПІСАК

КАЛЯДА, КАЛЯДА...

Калі набліжаюцца Калядныя святы, дык сярод паху ўпрыгожанай ёлачкі і ўсялякіх страў прыходзіць мне ў галаву вясёлая, хоць па-народнаму і грубаватая гумарыстычная песенька:

Каляда, каляда,
Белая ад снегу барада.
Распаліла баба печку,
А дзед думаў пра авечку,
Пра авечку і акрасу
І пра свежую каўбасу...

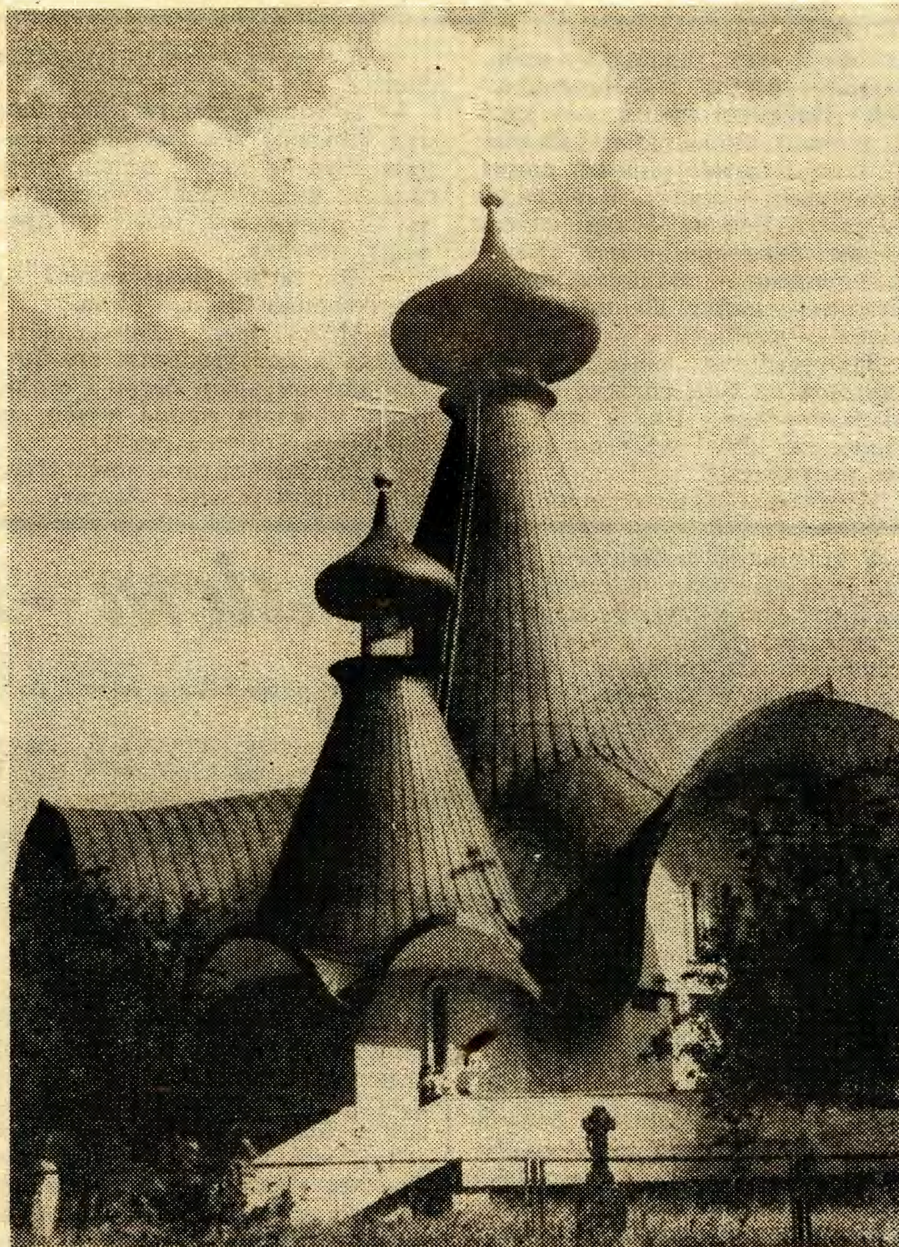
...і далей, як у сапраўднай, сур'ёзнай каляднай песні, скажам такой, як *„Во Вифлееме“*, якую даводзілася спяваць мне ў дзяцінстве, каб заваяваць у бацькі права на адну цукерку з тых, што ўпрыгожвалі калядную ёлачку.

Праз многа гадоў, калі вырваўся я з мужыцкай вёскі ды пачаў шукаць свайго шчасця і сэнсу жыцця па розных школах і універсітэтах, давялося мне пазнаёміцца з даследаваннямі калядных звычаяў, якія праводзіў калісьці прафесар Юльян Кжыжаноўскі — адзін з выдатнейшых польскіх гуманістаў сярэдзіны XX стагоддзя. Пра калядныя песні пісаў ён так: „Датай узнікнення сягаюць яны сярэдневякоўя, некаторыя XV і XVI стагоддзяў, прытым гэта часта проста пераклады або апрацоўка адпаведных латынскіх або чэшскіх тэкстаў. І так, калядная песня, знойдзеная ў рукапісе з 1424 года, „Будзь здароў, кароль анельскі, к нам на свет у целе прышоўшы“, створана, праўдападобна, на аснове чэшскай, а вядомая і да сёння калядка „Ангелы вешчают...“ заснавана на латынскім арыгінале...“.

І далей гэты вучоны даказвае: „Эпохай найбуйнейшага росквіту польскіх калядак, калі яны набылі вядомую і да сёння эпічную форму, з'яўляюцца XVII-XVIII стагоддзі...“

Прафесар Ю. Кжыжаноўскі гаворыць пра радаслоўную польскіх калядных песень. Нашы дзяды-прадзеды, што жылі ў тыя далёкія вякі, безумоўна, знаходзіліся пад прыгнятальным уплывам польскай культуры. Рэлігійная унія ў той час так глыбока ўжо закаранілася ў свядомасці просталюдзінаў, што

(Працяг на стар. 4)

Гайнаўка, царква Святой Тройцы, мураваная, від на купалы (фота Л. Пільскага). Фотарэпартаж аб гэтай царкве „...І на зямлі мір“ — на старонцы 7.

„НІВА“ ПАВІННА БЫЦЬ ВАЖНАЙ ГАЗЕТАЙ!

Чытаю я розныя вывады наконт таго, што людзі не хочуць чытаць „Ніву“. Чытаю я гэта ўжо гадамі цэлымі, а „Ніва“ ўсё выходзіць. Шмат у гэтых разважаннях здзіўлення, пытанняў, аднак адказу сур'ёзнага не вычытаў я. Вызначыць профіль, характар часопіса, яго лінію — проста. Гэтакім будзе часопіс, якім будуць яго чытачы. І ўзровень ягоны, таксама, застаецца ў залежнасці ад чытачоў. Калі выдаецца часопіс людзям простым, мала што разумеючым у гэтым свеце, дык інтэлігентны чытач, вядома, не возьме яго ў рукі, бо будзе ён для яго нудны.

Той або іншы аўтар можа злавацца, што ягоны артыкул не чытаюць так як трэба. Такая злосць тут без сэнсу, бо кожны чытач прачытае артыкул пасвойму. Можна злавацца яшчэ іначай: нехта апублікаваў артыкул у „Ніве“, хоча, каб гэты артыкул усе чыталі, а тут на табе! — не чытаюць, не хочуць чытаць. Пры гэтым нашы маладыя людзі часта маюць такі адказ: чытаем толькі па-польску, хоць і гаворым паміж сабою пасвойму. Маладых не цікавяць, напрыклад, публіцыстычныя опусы пра цэп, бо яны ўжо нават і не ведаюць, што гэта такое, той цэп... Маладых не цікавяць, таксама, нейкія падрахункі ста-

(Працяг на стар. 4)

У КАЛЯДЫ...

У Каляды шчодрыя,
у завеі белыя,
Ты прыйшла, чароўная,
ты прыйшла, нясмелая.
Вечар, закахаўшыся,
плыў, як чоўн, над горадам,
Ты такая сціплая
і такая гордая...
Прыхіліся птушкаю —
вось маё плячо,
Цуд мой неразгаданы —
мілае дзяўчо!
Вусны — спелай ягады —
буду піць і піць,
У Каляды шчодрыя
бубен будзе біць.

Алесь Кавальчук,
Брэст

НА мяжы

АБРАЗОК ТРЭЦІ

Аб першым дні акупацыі

Пасярэдзіне вёскі, каля „Рыгоравых“ стаіць распрануты да пояса даўгавязы пажылы немец. Трымае ён у руках пнеўматычнае ружжо і страляе вераб'ёў. Немец, як толькі каго пабачыць, ківае пальцам і гаворыць па-руску: „Иди суда“. Спачатку акружаюць немца дзеці. Загадвае нам прыносіць пастраляных вераб'ёў, якіх ён укладвае акуратненька ў радочак на сцежцы. Адзін паранены верабей ляціць проста на немца, ударaецца ў яго голыя грудзі і падае на пясок. Немец прыціскае яго ботам і душыць. Невядома чаму не кладзе яго побач іншых забітых вераб'ёў, а толькі спіхае ботам у каляіну і засыпае пяском. Пабачыўшы старэйшых жыхароў вёскі, немец кліча іх да сябе. Праз нейкі час збіраецца чалавек сем і каля дванаццаці дзяцей. Немец перастае страляць вераб'ёў і пачынае рабіць „даклад“. Выгладжвае ботам пясок, ставіць на заходнім краі гэтага поля абцас і тое ж самае робіць на ўсходнім краі. Пасля бярэ галінку, піша пры заходнім абцасе літару Б, а пры ўсходнім М. Пачынае гаварыць: „Я сольдат 1914 год. Я воеваль с генераль Брусілёв. Белёсток Москва тысяча кілёметр. Германский армия идёт вперед сто кілёметр. Через десять сутки будет парад и будет фюрер принимать парад“. Немец выцягвае ўпалыя, худыя грудзі і пачынае паказваць, як немцы будуць ісці па Краснай плошчы. Яго боты ўзбіваюць вулічны пыл. Адыйшоўшы крокаў на дзесяць, паварочваецца і пачынае зноў адбіваць крокі. Затрымоўваецца і гаворыць далей: „Красный армия — хаос. Будённый, Ворошилёв, Сталин — хаос. Красный армия капут. Будённый — капут. Ворошилёв — капут. Бензин — нет, снарад — нет. винтовка — нет. Красный армия — большой плен. Сталин — капут! Ленин из мовзолея — вэк!“

Закончыўшы „даклад“, немец глядзіць на ўсіх уважна і вельмі задаволена. Пасля нечакана гаворыць: „Все идёт по домам: все расходись!“

Мужчыны разыходзяцца, за імі ідзем і мы. На панадворку ў Міруцёвых затрымліваюцца Язэп Міруць, Ладзік Бура і Сцяпан Бура. Каля іх затрымліваемся і мы. Язэп Міруць пачынае гаварыць:

— Немцы ўжэ за Валкавыскам. Яшчэ далей пойдут.

— Ну, але як жэш далеко яны запрут ешчэ? — пытае Ладзік Бура.

— Дойдут да старое польскасавецкае граніцы і далей не пойдут.

— А чом не пойдут? — пытае Ладзік.

— А том не пойдут, што там пад Мінскам так умоцнена граніца, што не толькі не перойдзе салдат, не праедзе матацыклет чы браневік, але нават ні праляціт птушка.

— Чы можэ быці такое? — сумняваецца Сцяпан Бура.

— Можэ быці. Там саветы дваццаць лет умацнялі граніцу. Там кругом адзін бетон і сталь, зтоль ні адзін жывы немец ні вернецца, усе там лягут.

— Ну, а калі гэто можэ стацца? — дапытваецца Ладзік.

— Ну, калі, я так думаю, што можа за які тыдзень.

— А чом жэш гэто саветы так много кругом на дарогах аружыя пакідалі? — пытае Сцяпан.

— Гэто усе ірунда. Тут яны толькі барахло мелі. Ено ім усім ні патрэбнэ. На той граніцы у іх усё новэ. Там такое аружые, што адзін салдат, з его стрыляючы, можэ палажыць цэлы полк немцоў.

— Та чом жэш тут іх адразу ні выкідрышылі і ні пашлі на Берлін? — упіраецца Ладзік.

— А на чорта саветам ісці на Берлін? Ніхай немец увалачэ сюды сваю цехніку, абозы, хлеб, абмундзіраванне, коні — то усё, як разхвошчуць немца, застанецца у нашых руках. Небось хутко зноў саветы ў нас будут. Мне так здаецца, што ешчэ Варашылава і Будённага на жарабцах пабачым у Бандарах!

Нечакана паяўляецца на вуліцы паўголы, знаёмы немец. Накіроўвае ён на нас сваё ружжо:

— Я сказаль идти домой! Вэк, вэк! Идти домой! Вэк, вэк!

Старэйшыя разыходзяцца, а мы праз платы накіроўваемся ў другі канец вёскі.

Алесь Барскі

З ДРУКУ

„ПОЖНЮ“ ЧЫТАЮЦЬ У ВАРШАВЕ І Ў МІНСКУ

Кніжка нашага, *„ніўскага“* аўтара, Васіля Петручука *„Пожня“* перш выйшла ў перакладзе на польскую мову. Як гэта нярэдка бывае, ніхто з яго сімпатыкаў і ён сам не спадзяваліся, што выкліча яна такое вялікае зацікаўленне ў чытачоў. Васіль Петручук атрымлівае шмат пісем ад чытачоў ягонай *„Пожні“* ў Польшчы і Беларусі (родная яму вёска Грабавец, што ў Дубіцкай гміне, раптам зрабілася слаўнай!).

А вось што піша Аляксандр Баркоўскі з Мінска пасля прачытання *„Пожні“*: *„Чытаў яе і хлопцам на рабоце ў час абедзеннага перапынку, уголас. Яна ўсім спадабалася.“* І далей піша, што цяпер„...*калі майстар дасць недарэчнае заданне, то яму гавораць: А Петручук бы так не зрабіў“*.

Ірэна Шулеўская з Варшавы, якая перажыла варшаўскае паўстанне, як і беларус Баркоўскі, належыць да гарачых прыхільнікаў Петручуковага таленту. Шулеўская нават заступаецца за добрае імя аўтара *„Пожні“* (чытала яе ў польскім перакладзе, вядома). Калі ў якой газеце трохі нядобра хто адазвецца пра *„Пожню“*, яна зараз жа пасылае туды свой пратэст.

Такіх абаронцаў можна толькі пазайздросціць Васілю Петручуку. Гэта ў нейкім сэнсе знак часу ды эпохі, але гэта ж і знак спеласці нашага літаратурнага руху, які, нарадзіўшыся ўсяго трыццаць гадоў назад, ужо мае свае трывалыя ў шырокай культуры здабыткі ў выглядзе творчасці шэрагу *„белавежцаў“*.

У трыццаць чацвертым нумары ілюстраванага часопіса *„Нова Весь“*, які выдаецца тыражом у трыста тысяч экземпляраў, змешчана аж на двух старонках гутарка з Васілём Петручуком. Урыўкі гэтай гутаркі перадаем ніжэй.

— Kiedyś trafił do moich rąk tygodnik „Niwa“, adresowany do mieszkających w Polsce Białorusinów. Zdziwiłem się, że doskonale rozumiem zamieszczone tam teksty, mimo że nie uczyłem się literackiego języka białoruskiego, a w dzieciństwie mówiłem dialektem. Nagle ogarnęła mnie fala wspomnień. Natarczywe, obsesyjne, same prosiły się, abym je spisał. Pierwsze króciutkie opowiadanie zaniosłem do redakcji „Niwy“. Napisałem je po białorusku, bo wydawało mi się, że tylko język mojego dzieciństwa będzie w stanie wyrazić to wszystko, co kiedyś przeżywałem. Mój utwór spodobał się i dość szybko awansowałem na jednego z felietonistów „Niwy“. Miałem swoją stałą rubrykę p.t. „Z majoj zwanicy“. Bywając w redakcji poznałem wielu pisarzy tworzących w języku białoruskim. Jeden z nich, Sokrat Janowicz, namówił mnie, abym poszerzył drukowane w „Niwie“ opowiadania i zrobił z nich większą całość (...) Porównywałem kiedyś folklor Polski do bukietu kwiatów. Znajduje się w nim także skromna, lecz piękna białoruska gałązka. Byłoby szkoda, gdyby zginęła. A grozi jej to. Białorusinki starają się mówić do swoich dzieci tylko po polsku, zaś ci, których „wywiało“ do Białegostoku, często zmieniają swoje nazwiska, sądząc że z lepszą „metką“ personalną będzie im łatwiej zaaklimatyzować się w nowym środowisku. Tymczasem oderwać się od swoich korzeni nie jest wcale łatwo. Strój mieszczucha jest ciasny i niewygodny dla tych, którzy wychowali się na wsi. (...) Bohater mojej następnej książki jest chyba tragiczniejszy od małego Waśki ze „Ścierniska“. Jest wprawdzie syty, ale rozdarty wewnętrznie.

»ліст—падзяка«

Дарагі і шаноўны Юрка Валкавыцкі!

На працягу трыццаці двух гадоў ішоў ты ў першых радах Беларускага грамадска-культурнага таварыства і ні аднаго разу не пакінуў нашай перадавой, незалежна ад таго, ці было на ёй зацішша, ці праціўнік атакаваў нашы пазіцыі.

БГКТ паставіла цябе на найбольш адказны пост культурнага фронту, даручыла табе адзіны свой орган „Ніву“ і, калі б не твае галоўныя ворагі — гады, дык і надалей хацела б, каб ты вёў у будучыню нашу родную „Ніву“ так, як вёў яе ў мінулым. Усе мы горача верым, што перастаўшы быць штатным рэдактарам „Нівы“, надалей будзеш рэдактарам-дарадчыкам, рэдактарам-кансультантам, рэдактарам — добрым духам.

Не толькі плеяда выхаваных табой прафесійных журналістаў, але і мы, карэспандэнты, і мы, паэты, і мы, чытачы, назаўсёды захаваем ва ўдзячнай памяці такія твае рысы, як лаяльнасць, адкрытасць, самаахвярнасць, аб'ектывізм, вернасць, добразычлівасць, альтруізм. Нават найбольш несправядлівы чалавек не прыпіша табе хітрасці, крывадушнасці, скупасці, нелаяльнасці, драпежнасці, агрэсіўнасці.

„Ніва“ з'яўляецца супольнай нашай уласнасцю, агульным нашым багаццем і ў ніякім выпадку не маем права гэта багацце змарнатравіць, растраціць, зубожыць.

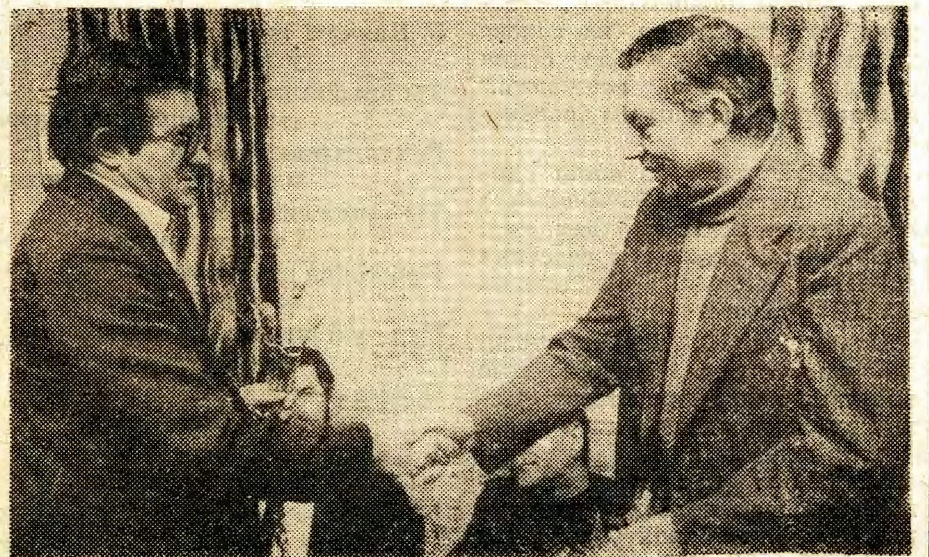
Моцна верым, дарагі сябра Валкавыцкі, што яшчэ многія гады ты будзеш разам з намі, што стан твайго здароўя палепшыцца, а твой вечна малады інтэлект выкаласіцца не адным буйным ураджаем на бэгэкатоўскай ніве.

Можаш не сумнявацца, што будзеш нам патрэбны заўтра, так як быў нам неабходны ўчора, і кожны сапраўдны актывіст БГКТ найцяплейшае месца ў сэрцы прызначае для цябе дарагі наш дружа.

Беласток, 14.12.1987 г.

За Прэзідыум ГП БГКТ

Аляксандр Баршчэўскі

Сакратар ГП БГКТ Віталій Луба дзякуе за супрацоўніцтва шматгадоваму галоўнаму рэдактару „Нівы“ Георгію Валкавыцкаму (справа).

Фота Здзіслава Зарэмбы.

„Люблю наш край, старонку гэту..." Хто ж з беларусаў не чуў нашай папулярнай, народнай ужо песні на словы легендарнай беларускай паэтэсы Канстанцыі Буйло! Гэтая песня гучыць на канцэртах прафесіянальных і аматарскіх харавых і эстрадных беларускіх мастацкіх калектываў, спяваюць яе падчас розных сямейных застолляў. Беларуская моладзь у Польшчы прыняла гэтую песню за свой нацыянальны гімн, якім пачынаюцца маладзёжныя ўрачыстасці.

З вялікім хваляваннем успамінаю свой удзел у слаўным юбілеі 85-годдзя з дня нараджэння Канстанцыі Буйло на яе кватэры ў Маскве. Не раз даваўся мне размаўляць па тэлефону з паэтэсай, аднак з прычыны не слабога здароўя ніяк не ўдавалася нам убачыцца. І вось прыйшла такая доўгачаканая хвіліна! Напярэдадні свята, 10 студзеня 1984 года, разам з маім сардэчным маскоўскім сябрам-беларусам Аляксеем Каўко, адправіліся мы на кватэру паэтэсы. Неўзабаве пазванілі да ўваходных дзвярэй. Адчыніў нам Барыс Мацвеевіч Ярмакоў — муж юбіляркі, з якім я ўжо размаўляў раней па тэлефону. У пакоі засталі мы ўжо гасцей Канстанцыі Антонаўны — Валянціну Нікалаеўну Шчадрыну — загадчыцу Беларускай секцыі Саюза пісьменнікаў СССР, перакладчыцу беларускай мастацкай прозы на рускую мову, і Ніла Гілевіча — сакратара праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, першага сакратара праўлення Саюза беларускіх пісьменнікаў. Яны прачыталі і ўручылі юбілярцы ўрачыстыя віншавальныя лісты ад пісьменніцкіх арганізацый СССР і БССР. Я таксама павіншаваў К. Буйло з яе святам ад Беларускага літаратурна-мастацкага аб'яднання „Белавежа", ад ГП БГКТ і рэдакцыі „Нівы" і ад сябе асабіста, уручаючы ёй кветкі і свой паэтычны зборнік з аўтографам.

На маю сардэчную просьбу паэтэса расказала аб сваім багатым жыццёвым і творчым шляху. Успамянула і пра тое, што, калі яна напісала верш „Люблю наш край", у якім выказала сваю гарачую любоў да Беларусі, ёй не было яшчэ і 12 гадоў. Крышку мне тады паказалася неймаверным, што такі спелы верш магла напісаць дванаццацігадовая дзяўчынка. Факт гэты, аднак, пацвярджалі даты нараджэння паэтэсы і друку верша ў віленскай „Нашай ніве".

Мае сумненні выясніліся толькі нядаўна. У жніўні г.г., знаходзячыся ў Доме творчасці пісьменнікаў імя В. Дуніна-Марцінкевіча „Іслач", я пазнаёміўся з адзіным сынам паэтэсы Яўгенам Віталевічам Калечыц, прыстойным, з румяным тварам і сівой барадкай сямідзесяцігадовым ужо інжынерам-пенсіянерам, які тут адпачываў з сімпатычнай жонкаю.

З размовы з гэтым сардэчным чалавекам я даведаўся, што вясною гэтага года знойдзена арыгінальная метрыка Канстанцыі Буйло, паводле якой паэтэса нарадзілася не 30 снежня 1898 (11 студзеня 1899 года паводле новага стылю), а ўжо 2 студзеня (14 студзеня паводле новага стылю) 1893 года.

Адным словам, калі мы адзначалі 85-годдзе з дня нараджэння Канстанцыі Буйло — юбілярцы спаўняўся ўжо 91 год! Адгэтуль вывад, што паэтэса напісала верш „Люблю наш край", які стаўся агульнавядомай папулярнай беларускай песняй, не ў дванаццаці-, а ў васемнаццацігадовым узросце.

Памерла Канстанцыя Буйло — легендарная беларуская паэтэса 1 чэрвеня 1986 года. Адышла ад нас назаўсёды, аднак засталіся яе вершы, а ў іх бязмежная любоў да Айчыны. Беларусы пяюць, як свой нацыянальны гімн, у наступныя стагоддзі несмяротную песню „Люблю наш край, старонку гэту...".

Віктар Швед

Зімовы лес. Фота Я. Целушэцкага.

З МАЁЙ ЗВАНІЦЫ

ДРУГІ ЭТАП

Я хацеў бы каб у гэтым этапе рэформы мы, грамадзяне, не пілі гарэлкі.

Цяпер вось Каляды, Новы Год, карнавал — ці нельга святкаваць без яе?

Добра было б, каб была на гарэлку забарона, каб прадавалі яе па дзве бутэлькі ў месяц, напрыклад.

П'яніца, будзь чалавекам! Ці не лепш замест яшчэ аднаго паўлітра купіць на святы для дзяцей забаўку ці кніжку?

Ведаеце, я, стары ваш сябар, малаграматны, у ніякай палітыцы ні туды ні сюды, але з гарэлкаю хачу ваяваць і вас усіх заклікаю.

Не смейцеся, людзі, што я хачу быць другім Маркам Катанскім. Ён прапанаваў 13 лістапада не купляць гарэлкі, за што яму дзякуюць спекулянты. Я прапанаваў бы ваяводу ўвесці штосьці накшталт картачак на алкаголь. Павышэнне цэнаў нічога не зробіць. Гарэлка павінна быць не дарагая, а... недаступная, як туалетная папера!

Дзядзька Захар

ДЗЕЦІ З КАРАКУЛІНА

БЕЗ ТАТЫ І МАМЫ

Цяпер ужо цяжка ўстанавіць, як доўга яны знаходзіліся ў дарозе. Ды і няма такой патрэбы.

— Спыніліся мы ў Сарапуле, — кажа Генрык Малышка.

Дзе ён, гэты Сарапул? Шукаю на карце Савецкага Саюза. Ёсць! На беразе ракі Камы. Далёка, вельмі ж далёка на ўсход за Масквой, у падножжа Уральскіх гор. Паводле Беларускай савецкай энцыклапедыі, гэта звыш 100-тысячны горад у Удмурцкай Аўтаномнай ССР.

— Размясцілі нас у нейкім санаторна-курортным комплексе, у якім, здаецца, звычайна адпачывалі настаўнікі, — расказвае Генрык Малышка, якому тады, у 1941 годзе, было не больш 13 гадоў. Сягаю да ўспамінаў іншых удзельнікаў гэтай прымусовай вучнёўскай экскурсіі. Генрык Букерт, Эдвард Станішэўскі, Рамуальд Зайкоўскі ды іх сябры і сяброўкі па сумпольнай нядолі захавалі ў памяці даволі прыемныя ўспаміны з пабыўкі ў Сарапуле. Санаторый „Настаўнік", на жаль, не быў прыстасаваны да вострай прыўральскай зімы.

— Было гэта за горадам, у нейкім прасторным парку. Вельмі прыгожае месца, — кажа Данута Свідэрская, цяпер Ліпская.

— І кармілі нас там нядрэнна, — дадае Эдвард Станішэўскі. — У дарозе прагаладаліся мы, як малыя ваўчаняты, якія засталіся без таты і мамы. Памятаю наш першы абед, яшчэ ў дарозе, на нейкай станцыі, здаецца, у Пензе. Да абеду прынеслі нам хлеб. Поўныя вялізныя кошыкі хлеба, парэзанага ў лусты. У адзін міг не стала гэтага хлеба. Нашы лабрадзеі зноў хлебам запоўнілі гэтыя кошыкі. Мы зноў накінуліся на хлеб...

— У Сарапуле сядзелі мы нейкія тры або чатыры месяцы, — апавядае далей Генрык Малышка. — Пасля перакінулі нас у Гальянава...

У сапраўднасці гэты гарадскі пасёлак называецца **Гальяны** і знаходзіцца таксама на беразе Камы ў нейкіх 40 кіламетрах на поўнач ад Сарапула.

— На высокім беразе Камы стаяў дом адпачынку, а дакладней кажучы, быў гэта турысцкі лагер, прыстасаваны для летняга адпачынку, — успамінае Рамуальд Зайкоўскі, — адзін са старэйшых хлопцаў у групе беластоцкіх дзяцей, родам з Заблудава. — Даўно пачаўся ўжо новы школьны год, а ў нас усё працягваліся канікулы.

— Ці не думаеце, што мясцовыя асветныя ўлады, разам з кіраўніцтвам вашай групы ўсё яшчэ мелі надзею на хуткае вяртанне ў родныя старонкі? — падзяліўся я сваімі меркаваннямі з палкоўнікам Зайкоўскім. Ён хвіліну падумаў і адказаў:

— Магу толькі дапусціць такую магчымасць, бо тады ані дырэктар Пеўзнер, ані ніхто іншы не інфармаваў нас пра свае планы і намеры. А мы таксама клапаціліся перш за ўсё пра яду, каб неяк ашукаць дакучлівы голад.

— Ці так дрэнна вас там кармілі?

— Не, гэтага я б не сказаў. Жылося нам не горш, чым мясцоваму насельніцтву, а я б сказаў, што нават і лепш. Але трэба памятаць, што ішла лютая вайна, гітлераўцы рваліся да Масквы, здольныя да працы маладыя людзі пайшлі ў армію, паўсюдна абавязваў лозунг **„Усё для фронту!"**

Пытаў я пра гэта і ў іншых даўнейшых „каракулінцаў" Эдвард Станішэўскі, для прыкладу, гаварыў мне:

— Дальбог, дома я цяпер ем менш, чым з'ядаў тады, у час нашай пабыўкі ў Сарапуле або ў Гальянаве ці ў Каракуліне... Толькі цяпер ніхто мне не выдзяляе, а там абавязваў нас паёк...

У верасні над Камай ужо пачынаюцца маразы. А яны, гэтыя беластоцкія дзеці, выехалі з дому ў чэрвеньскую спёку, не думаючы зімаваць у лагеры.

(Працяг на стар. 7)

(Працяг са стар. 1)

рых наконт таго, хто, калі і на каго пісануў ананімку ці данос у „органы"; для іх гэта ўжо мёртвы фальклор.

Чытачы даўно падказваюць рэдакцыі „Нівы", каб перастала яна друкаваць матэрыялы, у якіх шмат лаянак, а мала зместу. Гэта адна з прычын слабога росту папулярнасці „Нівы".

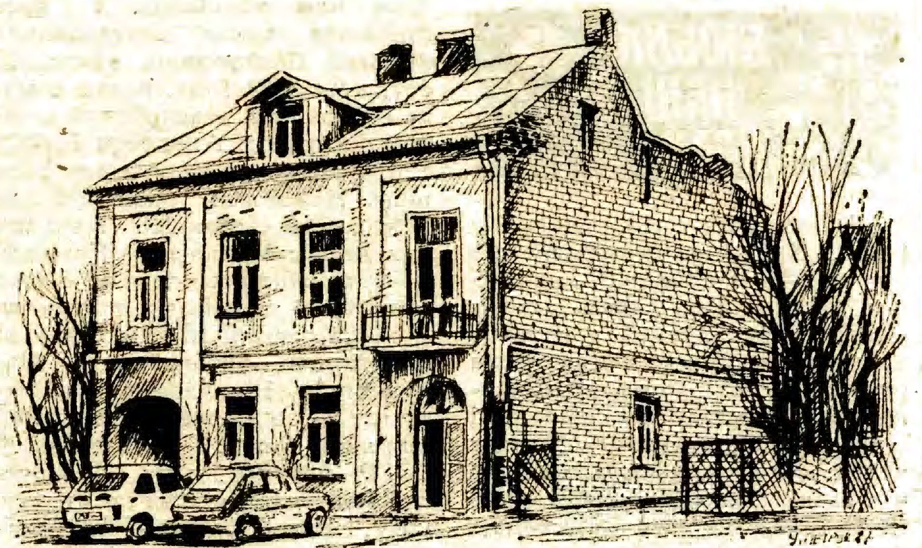
Якое бачу я выйсце?

Павялічыцца колькасць чытачоў, калі ў „Ніве" больш будзе літаратурных матэрыялаў. Нашы пісьменнікі-„белавежцы" і не толькі яны — маюць шмат матэрыялаў, якія немагчыма выдаць у кніжнай форме. Трэба даваць іх у „Ніву". Добрае апавяданне прачытае і селянін, і рабочы, і інтэлігент. У гэтым універсальнасць літаратуры, чаго нельга сказаць пра публіцыстыку, якая заўсёды мусіць прыстасоўвацца пад узровень чытача. У наш час — хто ведае ці і не палова ўжо „беларусаў"? — большасць чытаючай публікі знаходзіцца ў гарадах або ў мясцовасцях гарадскога тыпу. Што такі гарадскі чытач можа прачытаць для сябе ў „Ніве"? Аб чым, прачытаным у „Ніве", можа ён расказаць свайму гарадскому знаёмаму, які яшчэ не чытае „Нівы"? — вось пытанні без адказу пакуль што. Ёсць у Польшчы тыднёвік, сарыентаваны на сялянскага чытача, але чытаюць яго і па гарадах: гэта „Тыгоднік Культуральны". Можа з яго крыху прыкладу нам узяць дзеля рэарыентацыі нашай „Нівы". Тады, магчыма, і кінем наіўныя думкі аб тым, каб члены Беларускага таварыства разносілі „Ніву" па хатах, намаўлялі выпісваць яе, бо гэта, на маю думку, не выйсце, а толькі дурата і замяшанне, якое хутка аціхне і зноў усё вернецца да ранейшай цішыні. Так прапагандаваць „Ніву" — як быццам гвалтам! — нейкая недарэчнасць.

Цікавы часопіс заўсёды знойдзе масавага чытача, не будзе ляжаць кіпамі па кіёсках „Руху".

Што яшчэ магло б падмацаваць нашу хілую „Ніву"? Думаючы канкрэтамі — напрыклад — публікацыя гутарак з вядомымі палітыкамі і іншымі дзеячамі дзяржавы і партыі, з людзьмі значнымі, пра якіх людзі чулі і гавораць. З дзеячамі, слова якіх мае рэальную вартасць і ўплыў на лёс народа. Людзі вельмі цікавяцца такімі выказваннямі. Можа гэта быць размова з начальнікам гміны, з сакратаром высокага партыйнага камітэта, з міністрам, з палітыкам такога маштабу, як Мечыслаў Ракоўскі. Цяжка дабівацца да такога дзеяча, але варта. Калісьці „Ніва" рабіла гэта, а цяпер, калі дэмакратызацыя і палёгка, чамусьці не робіць... Часам толькі дае гутарку з дзеячом Беларускага таварыства і не больш. Трэба і такую гутарку, але чытач не будзе браць да сэрца словы старшыні БГКТ, бо чытач ведае, што старшыня БГКТ не мае ўплыву на яго, чытача, лёс, а міністр нейкі — акурат мае ўплыў. Думаю, што ясна я выказваюся наконт палепшання „Нівы" — павінна яна быць важнай газетай.

Рышард Бутайла

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Стары Беласток, вул. Аградовая. Малюнак У. Петрука.

БЕЗ „САКРАЦІКАЎ" НЕ СОВАЙСЯ!

„Аўрора" хацела б разгарнуць свае думкі на беларускай „Ніве", згарнуўшы іх з прастораў семяноўскай паляны. Але „Ніва" — гэта не паляна, палосы ў ёй невялікія, вузкія. Пасееш няшмат, вялізны раман не ўціснеш.

На палосах „Нівы" трэба сеяць „сакрацікамі", мініяцюркамі. Няхай людзі чытаюць „сакрацікі", разгортваюць гэтым сваю фантазію, але ўжо не на кошт „Нівы". Сам разумей ды пашырай думкі аўтара! Такое пісьменства — як жыццё ў цеснай кватэры, у якой усе гавораць усім і пра ўсё, і дзе нічога ўладкаваць нельга. Гэта не прастора вясковых хатаў або хутароў у полі пад лесам, недзе каля Гайнаўкі або Бельска. Гэта кароткія хвіліны, крадзеныя штодзённай працы, каб гэтыя мініяцюры прачытаць. І гэта добра зразумела рэдакцыя...

Трэба зразумець, дарагія карэспандэнты, што штатныя журналісты „Нівы" таксама хочуць жыць ды зарабляць. Не кожны з іх хоча змяніць свайго дабрадзея, у якога хлеб есць, як зрабіў гэта Міхась Шаховіч (пайшоўшы на работу з „Нівы" у рэдакцыю часопіса „Кантрасты"). Журналістам „Нівы" плацяць намнога менш, чымсьці ў падобным польскім часопісе. Але трымаюцца „Нівы", нікуды чамусьці не бягуць, можа, таму, што ўсе яны даволі старыя ўжо, а пад старасць каму гэта хочацца фыркацець з гнязда ў гняздо (Шаховіч малады яшчэ, то і адляцеў).

Так што, „Аўроры", Гаўрылюкі, Панфілюкі, Махнацкія беларуска-беластоцкай журналістыкі — толькі з „сакрацікамі" ў „Ніву", з „сакрацікамі" да яе!

Міхась Куптэль

P.S. Калі хто не ведае, што такое „сакрацікі", дык няхай напіша мне. Растлумачу грунтоўна і ясна.

КАЛЯДА, КАЛЯДА...

(Працяг са стар. 1)

уніяцкія парохі (ксяндзы) ахвотна засвойвалі тое, што прапанавалі ім болей культурныя лацыннікі. І толькі пасля падзелу Рэчыпаспалітай, а дакладней кажучы, пасля задушэння студзеньскага паўстання 1863 года, на нашых землях пачалася фактычна закараняцца культура маскоўскага, вялікарускага праваслаўя.

Ёсць такая кніжачка: „Язычаства ў праваслаўі". Яна на рускай мове. Яе аўтар Галіна Носава даследавала сучасную народную абраднасць. Піша яна, што калядаванне „...зводзілася да таго, што перад Новым годам вясковыя дзяўчаты і маладыя сялянкі хадзілі па вёсках, найчасцей удзень або ўвечары, спыняліся пад вокнамі або ў сенях перад дзвярыма і спявалі калядкі".

Каб пераканацца, што гэта праўда, не патрэбны навуковыя даследы. Хопіць пабываць у першай-лепшай вёсцы на Беласточчыне. Вось вёска Міклашы, між Бельскам і Гайнаўкай. Канчаліся Каляды, людзі адзначалі другі дзень Вадохрышча. І я быў між імі. Вечар праходзіў у вясёлым застоллі. І тады пачулі мы тупат людзей. Хутка цеснаватая хата запоўнілася жанчынамі самага рознага ўзросту. Адна з іх, старэйшая, выступіла наперад, пакланілася ўсім нізка ды ўрачыста аб'явіла: „Слава ўвышнім Богу ды Ісусу Хрысту! Прыбываем к вам і вашым временам нынешняга дня, Хрыстовага Раждзаства..."

— Співаці ці не? — стукнуўшы палкай па падлозе, запытала іншая жанчына. Гаспадары, вядома, ахвотна згадзіліся.

Падрыхтоўка да калядавання займала цэлую Піліпаўку, значыць, шэсць тыдняў да Каляд. Анна Трашчотка, жанчына больш-менш шасцідзесяцігадовая, якая жыве зараз у Старым Беразове, гаварыла мне:

— Была ў мяне сястра Лідачка. Дык зімою, бывала, забярэмся на печку, каб цяплей было, і давай гэтыя песні калядныя спяваць адна за другою. Гэта бабулька нас навучыла. Тэлевізараў ані радыё тады яшчэ ў нас не было. І электрычнасці мы таксама не ведалі.

Грамадска-культурнае жыццё моладзі яшчэ ў час майго юнацтва засяроджвалася навокал дзявочых вечарынак, пакудзельніц. Дзяўчаты кожны вечар збіраліся ў нейкай хаце, найчасцей па чарзе, кожны вечар у іншай сяброўкі, каб гуртам прасці лён ці воўну. За дзяўчатамі ішлі хлопцы. Калі здараўся моцна набожны гаспадар, дык не дазваляў спяваць

Анна Трашчотка са Старога Беразова: „Разам з сястрою Лідкай мы цэлую Піліпаўку вучыліся спяваць калядныя песні".

яму ў пост нейкую там „Кацюшу" ці іншую „Лявоніху". У Піліпаўку гэта грэх.

— Вы лепш калядак павучыцеся!

Чытаць і пісаць, асабліва панашаму, мала хто тады ўмеў. Затое заўсёды знаходзіліся людзі вельмі ж памятлівыя, якія ў галаве насілі багаты рэпертуар калядных песень. Знаходзіўся таксама і добры запявала, які падаваў тон і трымаў мелодыю ды рытм.

Вера Іванюк нарадзілася ў 1923 годзе ў вёсцы Скупава, што на ўскраіне Белавежскай пушчы.

— Ой, набегалася я за „звяздою!" — расказвае яна. — Найперш трэба было папрасіць у гаспадара дазволу: „Слава Богу і Ісусу Хрысту! Ныне Хрыстос нарадзіўся, і ўсёй свет развесяліўся! Нам і вам вясёлым быць. Дык дазвольце песеньку святую вам запець!"

Рэдка калі здаралася, каб нейкі гаспадар пагнаў са свайго панадворка гаманлівых каляднікаў. Калі яны ўдосталь пахвалілі Бога Айца, і Дзеву Марыю, і яе Сына, і Трох Каралёў, прыйшоўшых з дарамі, тады наступаў для каляднікаў момант найважнейшы: трэба было неяк заахвоціць гаспадароў да шчодрай заплаты. Час быў галодны і халодны, і ніхто ані грашыма,

НІНА АМЕЛЬЯНЮК

ГУТАРКІ АБ МОВЕ

I. УЗНІКНЕННЕ І РАЗВІЦЦЁ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ МОВЫ

4. Стан і развіццё беларускай мовы ў канцы XVII—XIX ст.ст.

Пасля Люблінскай уніі ў 1569 г. Вялікае княства Літоўскае і каралеўства Польскае аб'ядналіся ў адной дзяржаве — Рэчы Паспалітай. У Рэчы Паспалітай беларуская мова пачала траціць сваю пазіцыю і зводзіцца да гутаркавай мовы беларускага насельніцтва, а ўсё большага значэння і пашырэння пачала дабівацца польская мова. У 1696 г. сейм аб'явіў закон, паводле якога дзяржаўнай мовай на беларускіх землях стала польская мова. У сувязі з гэтым паявіліся і польскія школы, г.зн. школы з польскай мовай навучання. Пачала праводзіцца палітыка апалячвання і акаталічвання. „Частка беларускіх феадалаў, беларускай знаці прыстасоўваецца да новых сацыяльна-палітычных умоў, аб'ядноўваецца з польскімі магнатамі, здраджвае Беларусі, яе культуры. У Брэсці, Гародні, Слоніме, Лідзе, у іншых гарадах, а таксама мястэчках і вёсках Полаччыны, Магілёўшчыны, Меншчыны, Навагрудчыны, Вілейшчыны, Гомельшчыны насаджаецца каталіцызм, ідзе прымусовае „запісванне ў палякі" беларусаў.

Польскія феадалы і каталіцкія царкоўнікі захоплівалі дзяржаўныя землі на тэрыторыі Беларусі. На беларускіх землях пачалі гаспадарыць, побач з беларускімі панамі і шляхтаю, наездныя польскія паны, польская шляхта".[1])

У такіх умовах літаратурна-пісьмовая беларуская мова перажывае заняпад. У канцы XVII ст. беларуская мова выйшла з афіцыйнага ўжытку, перасталі друкавацца кнігі, хаця яшчэ даволі доўга існавала ў форме рукапіснай, пераважна ананімнай літаратуры.

У канцы XVIII ст. палітычная сітуацыя Беларусі змянілася, аднак сітуацыя беларускай мовы ў далейшым была вельмі цяжкая. Беларусь увайшла, пасля трох падзелаў Польшчы, у Расійскую імперыю. Царскі ўрад не прызнаваў беларускай мовы і праследаваў беларускую літаратуру. Існавала забарона друкаваць на беларускай мове, а ў 1840 г. выйшла забарона карыстацца ў судах Літоўскім Статутам, а нават карыстацца тэрмінамі Беларусь ці Літва, якія былі заменены назвай Паўночна-заходні край.

Нягледзячы на ўсе забароны царскага ўрада, зацікаўленне беларускай мовай пашыралася не толькі сярод мясцовай беларускай інтэлігенцыі, але і сярод рускай. Вучоныя, этнографы, фалькларысты вывучалі гісторыю і вусную народную творчасць беларускага народа. „Ужо ў 20-х гадах XIX ст. пачынае сваю дзейнасць вядомы гісторык і філолаг У. У. Грыгаровіч; у 30-40-я гады ў рускіх газетах і часопісах з'яўляецца рад артыкулаў аб гісторыі, мове, вуснай народнай творчасці беларускага народа. Расійская Акадэмія навук і Рускае геаграфічнае таварыства пачынаюць займацца вывучэннем Беларусі. У 40-50-х гадах вядомым этнографам П.М. Шпілеўскім была сабрана і апублікавана вялікая колькасць матэрыялаў па этнаграфіі і фальклору беларусаў. (...)

З 70-х гадоў прыкметна пашыраецца вывучэнне этнаграфіі, збіранне беларускага фальклору, узрастае цікавасць да беларускай мовы. У канцах XIX — пачатку XX ст. публікуецца значная колькасць прац па мове, фальклору і этнаграфіі беларусаў, сярод якіх асобай увагі заслугоўваюць працы І. Насовіча, П. Шэйна, Е. Раманава, Н. Нікіфароўскага, польскага этнографа М. Федароўскага, а пазней вядомага беларускага вучонага акад. Я. Карскага".[2])

Узнікалі на беларускай мове і творы мастацкай літаратуры. Прыкметнай літаратурнай з'явай XIX ст. былі ананімныя паэмы „Тарас на Парнасе" і „Энеіда навыварат". У пачатку XIX ст. пісьменнікі (Я. Баршчэўскі, А. Рыпінскі) пачалі пераходзіць ад выкарыстання беларускага фальклору ў сваіх творах на польскай мове да творчасці на беларускай мове. „Гэты працэс актывізуецца ў 20-я гады ў сувязі з дзейнасцю ў Віленскім універсітэце гуртка філаматаў, заснаванага А. Міцкевічам і Т. Занам. Асабліва плённай у гэты час была творчасць Я. Чачота. Затым, пасля падаўлення рэвалюцыйных выступленняў (1831) на некаторы час наступіў спад, а ў 50-я гады беларускія творы пачынаюць з'яўляцца ў друку. Самай прыкметнай з'явай гэтага часу былі творы В. Д.-Марцінкевіча. У 60-я гады рэвалюцыйныя дэмакраты на чале з Каліноўскім не толькі друкавалі творы на беларускай мове, але і высунулі ў сваёй праграме патрабаванне права на свабоднае карыстанне мовай".[3]) Пасля студзеньскага паўстання 1863 г. сітуацыя беларускай мовы пагоршылася і перапынілася развіццё беларускай літаратуры. Беларускія творы (Я. Лучына, Ф. Багушэвіч) зноў паявіліся толькі ў канцы XIX ст. Фарміравалася новая беларуская літаратурная мова, асновай якой былі народныя гаворкі.

---

[1]) Ф. Янкоўскі, Гістарычная граматыка беларускай мовы, Мінск 1983, с. 42.

[2]) Н. Т. Вайтовіч. Да пытання аб фарміраванні нацыянальнай літаратурнай беларускай мовы, Мінск 1958, с. 8-9.

[3]) У. У. Крамко, А. К. Юрэвіч, А. І. Яновіч, Гісторыя беларускай літаратурнай мовы, т. II, Мінск 1968, с. 12.

БУЛЬБЯНЫ СУП З МАКАМ

На паўтара літра вады бярэм 5-6 бульбін, 3 сталовыя лыжкі маку і крыху солі.

Абабраную бульбу зварыць у пасоленай вадзе, а пасля перацерці яе і развесці бульбяным адварам. Асобна падрыхтаваць макавае малачко: мак памыць, заліць кіпетнем, працадзіць праз густое сіта або марлю, а пасля расціраць у макутры, пакуль не атрымаецца белы сок. Тады дадаць крыху кіпетню і добра перамяшаць. Атрыманым такім чынам макавым малачком заправіць суп, пасаліць яго па смаку і патрымаць крыху ў духоўцы так, каб атрымалася наверсе скарынка.

ПРАНІКІ

На 6-8 шклянак мукі трэба ўзяць 1 шклянку сыроваткі або кіслага малака, 2-3 яйкі, 8-10 сталовых лыжак цукру, крыху масла, мёду, маку, карыцы (цынамону), соль.

У прасеяную муку ўбіць яйкі, дадаць цукар, соль, карыцу (гэта значыць, цынамон) і сухі мак, а таксама пасечанае масла. Даліваючы пакрысе сыроватку ці кіслае малако, замясіць цеста і пакінуць на 20-30 мінут. Цеста раскатаць на таўшчыню адзін-паўтара сантыметра і выразаць кружкі або паўмесяцы. Запячы на бляшцы, змазанай маслам. Зверху паліць пранікі рэдкім мёдам або пасыпаць цукрам змешаным з цёртым макам.

КАМПОТ З СУШАНЫХ ФРУКТАЎ З МЁДАМ

На 200 грам сушаных фруктаў трэба ўзяць 60-80 г мёду.

Сушаныя фрукты памыць, пасля чаго заліць іх вадой, каб набраклі. Дадаць мёд і зварыць. Кампот астудзіць, падаваць халодным.

Гаспадыня

ані чым іншым занадта не раскідаўся.

Іншым людзям
Каляда, Каляда,
А нам бедным
Дык бяда, дык бяда...
Дайце кішку і ляпёшку
Ды свінячую ножку...

Такую просьбу каляднікі кіравалі ў бок гаспадыні, а гаспадара заахвочвалі да шчодрасці вось так:

А ты гаспадар-мужычок,
Адкрывай сундучок!
Не шкадуй нам пятачок!
Не шкадуй ты і дзесятку,
Будзеш жыці ў дастатку!

— Здаралася, — кажа цётка Вера, — што нейкі шчодры гаспадар пад добры гумар і кілішкам усіх нас частаваў, і смачнай каўбаскай на закуску... Такому абавязкова цэлым хорам мы дзякавалі:

Штобы гора і пячалі
У гэтым доме вы не зналі.
Штобы дзеньгі серабром
Прыкацілісь ў гэты дом!

Калі, аднак, гаспадар варожа адносіўся да каляднікаў, такой жа варожасці мог ён спадзявацца і з іх боку: „Каб на вашым двары завяліся тхары!"

Гэтакі праклён пачуў я ў вёсцы Збуч, што расселася ля шашы з Бельска ў Гайнаўку. Тхор у сялянскай свядомасці быў не толькі тым упартым смярдзючым звярком, які закрадаўся ў куратнік, але спалучалася з ім усялякая нечысць, для прыкладу, затрата малака ў кароў або цяжкія хваробы ў дзяцей. Не дай Бог, каб камусьці сапраўды споўніўся гэты праклён!

У цяжкі для нашай краіны час, зімою 1982 года, на Каляды, дырэктар Гайнаўскага дома культуры Мікалай Бушко наладзіў у Нарве першы агляд калядных гурткоў разам з іх каляднымі „звёздамі". Пасля я шукаў гэтыя звёзды і не мог знайсці. Анна Трашчотка казала мне, што ў яе на гары захаваліся яшчэ дзве старыя звязды, якія ў маладосці змайстраваў яе муж, калі яшчэ быў кавалерам і таксама займаўся калядаваннем.

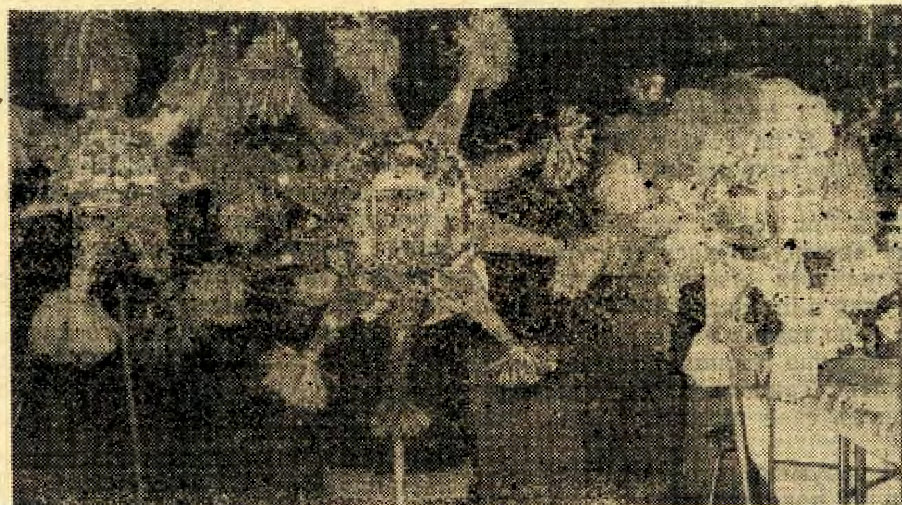
— Гэта было так, — расказвае цётка Анна. — Мы найперш калядавалі, а пасля заказвалі ў бацюшкі спецыяльную абедню і гуртам, запрагаючы коней у абшыткі, цэлым абозам адпраўляліся ў царкву. Кожная дзяўчына старалася, каб яе абшыткі былі найпрыгажэйшыя, прыбраныя каляровымі капамі. А пасля абедні ладзілі мы супольны пачастунак. Тады таксама ўрачыста прымалі мы самых малодшых нашых сяброў-аднавяскоўцаў у сваю кампанію.

Гэты народны звычай гуртаваў аднавяскоўцаў, садзейнічаў іх аднадушнай прыхільнасці да культурнай спадчыны дзядаў-прадзедаў. Цяпер моладзь раз'ехалася па гарадах. Наведваючы свае родныя мясціны ў час Каляд ці з нагоды іншых свят, ахвотна паспявалі б яны народныя калядкі, толькі адкуль іх браць? За ўсю пасляваенную гісторыю праваслаўя і Народнай Польшчы паявіліся ў нас ледзь дзве пласцінкі з праваслаўнымі калядкамі. Запісаў іх ансамбль пад кіраўніцтвам Юркі Шурбака. Толькі якія гэта калядкі? У асноўным, лэмкаўскія! А мне вядома, што калядныя тутэйшыя песні вельмі прыгожа спяваюць хоры з Гайнаўкі і Бельска. Пад сілу яны таксама амаль усім іншым нашым самадзейным калектывам. Не хапае толькі кемлівага арганізатара гэтай справы, які захацеў бы зарабіць крыху грошай і ў залатоўках і, магчыма, у доларах, марках ці франках. Нашых пабрацімцаў шмат на свеце. Яны таксама ахвотна паслухалі б, што...

Неба і зямля, неба і зямля
Ныне таржествуют...

Віктар Рудчык

Фота аўтара

На конкурсе „звёздаў" у Нарве 20 студзеня 1980 г.

БЕЛАРУСІКІ

Janowicz Sokrat, Suprun, tł. z białor. Jan Czopik. *Warmia i Mazury* 1977, nr 2, s. 16.

Janowicz Sokrat, Anastas, tł. Jerzy Plutowicz. *Życie Literackie* 1978, nr 4, s. 11.

Janowicz S.: Kurowicki Jan, Swiat jak mała wioska. *Nadodrze* 1978, nr 3, s. 7.

Janowicz Sokrat, Na dawnej Sosnowej, Przemówienie na zebraniu oszustów, Moja przystań, Na pogrzeb, Przerwana rozmowa, tł. Anna Sobecka. *Opole* 1978, nr 11, s. 6—7. Rozmowa z matką, Wieczerza wigilijna w Grabówce, tł. Jan Leończuk. *Warmia i Mazury* nr 10, dod., s. 11.

Janowicz Sokrat, Nieszczęśliwy wypadek, Ranek, tł. z białor. Jan Czopik. *Warmia i Mazury* 1978, nr 2, s. 16, il.

Janowicz Sokrat, Powroty do Krynek, Modlitwa, Źdźbło żyta, Oczekiwanie, Pewnego dnia, tł. z białor. Jan Czopik. *Nadodrze* 1978, nr 3, s. 7.

Janowicz Sokrat, Boże Narodzenie w Krynkach, tł. z białor. Jerzy Plutowicz. *Tygodnik Kulturalny* 1979, nr 45, s. 8. Wesele w drugi dzień Świąt, tł. Jerzy Litwiniuk. *Warmia i Mazury* nr 10, s. 30—31.

Janowicz Sokrat, Samosiej, tł. z białor. Jerzy Plutowicz, fragm. pow., *Warmia i Mazury* 1979, nr 6, s. 8—9, il.

Janowicz Sokrat, Sen biurokraty, Rozmowa z nieznajomą, Szept usłyszany całkiem przypadkowo, Filozof, tł. z białor. Anna Sobecka. *Literatura* 1979, nr 18, s. 10.

Janowicz Sokrat, Nieskończona rozmowa, tł. z białor. Zygmunt Trziszka. *Fakty* 79, 1979, nr 32, s. 6.

Janowicz Sokrat, Sciana, Olsztyn 1979. Rec. Staniszewski Andrzej, *Kontrasty* 1979, nr 10, s. 58—59.

Janowicz Sokrat, Zapomnieliska, Wrocław 1978. Rec. Milewski Mirosław, *Nowe Książki* 1979, nr 9, s. 27—29; Orski Mieczysław, *Kontrasty* 1979, nr 6, s. 58; Smaszcz Waldemar, *Poezja* 1979, nr 8, s. 93—94; Urbański Andrzej, *Regiony* 1979, nr 3, s. 150—151.

Janowicz Sokrat, Białoruś, Białoruś (Tradycje literackie i współczesność). *Kontrasty* 1980, nr 5, s. 16—22, il.

Janowicz Sokrat, Klucz, tł. z białor. Jerzy Plutowicz. *Argumenty* 1980, nr 27, s. 6. Tania, tł. Anna Sobecka. *Regiony* nr 1, s. 99—126.

Janowicz Sokrat, Krótkie prozy, tł. z białor. Zygmunt Trziszka, il. Michał Gleba. *Tygodnik Kulturalny* 1982, nr 19, s. 8—9.

Janowicz Sokrat, Miniatury, tł. z białor. Anastazja Szachowicz. *Warmia i Mazury* 1981, nr 4, s. 24—25.

Janowicz Sokrat, Powrót z Augustowa, Kariera, tł. Zbigniew Nasiadko. *Profile* 1980, nr 3, s. 23, il.

Janowicz Sokrat, Dzieci z Harkawicz, Jak zmarnować swoje życie (dwa sposoby) — Rozmowa współczesnego z chorym, tł. z białor. Anna Sobecka. *Odra* 1980, nr 9, s. 57—62.

Janowicz Sokrat, Białostockie w białoruskiej literaturze radzieckiej. *Kontrasty* 1980, nr 10, s. 46—47.

Janowicz S.: Trziszka Zygmunt, Wierność samemu sobie. *Tygodnik Kulturalny* 1981, nr 12, s. 9, il.

Janowicz Sokrat, Żywioła, W Krynkach, Sąd mojej matki, Klucz, tł. z białor. Zygmunt Trziszka, il. Jacek Urbański. *Tygodnik Kulturalny* 1981, nr 14, s. 8.

Janowicz Sokrat, Cierpki smak, tł. z białor. Zygmunt Trziszka. *Magazyn Kulturalny* 1981, nr 3, s. 47—48.

Janowicz Sokrat, Małe dni, Warszawa 1981. Rec. Żółciński Tadeusz J(erzy). *Tygodnik Kulturalny* 1981, nr 29, s. 16.

Janowicz Sokrat, Białoruś, Białoruś, fragm. książki. *Kontrasty* 1982, nr 2, s. 33—38. Białoruś, Białoruś, fragm. książki, *Literatura na Swiecie* nr 11, s. 139—167, il. Dobroruś, Dobroruś, fragm. książki. *Więź* nr 9, s. 25—49.

Janowicz Sokrat, Białoruś, Białoruś (Tradycje literackie i współczesność). Kontrasty nr 5, s. 16—22, il.

Janowicz Sokrat, Białoruś, Białoruś, fragm. książki. Kontrasty 1983, nr 2, s. 33—37, nr 3, s. 21—26.

Janowicz Sokrat, Samosiej, Warszawa 1981. Rec. Wężowicz-Ziółkowska Dobrosława, Regiony 1982, nr 1/3 s. 146—149.

Janowicz Sokrat, Srebrny Jeździec, Warszawa 1984. Rec. Janowska Irena, Nowe Książki 1984, nr 12, s. 77—78, il.

Janowicz Sokrat, Srebrny Jeździec, Warszawa 1984. Rec. Młodzianowska Lena, Kontrasty 1985, nr 7, s. 38—39.

P.C.

ГУТАРКІ Ў ДАРОЗЕ

ШАЛАХОН

— Скажы, Олік, колькі табе гадкоў?

— Дужа шмат.

— Але колькі?

— Палічы: у сорак дзевятым нарадзіўся...

— Кажаш, што тваe бацькі праваслаўныя, маці з таткам, а ты, чамусьці, каталік...

— От прычапілася!... Я ў гэтым не прычым, так мой татка схацеў і ўсіх нас, дзяцей, пахрысціў у касцёле.

— Бо забаяўся?

— Татка быў ляснічым і паехаў з мамкаю на лепшую пасаду ў Альштынскім ваяводстве. Не хацеў, каб тамака дурань які чапляўся да яго.

— А чаго назад у Гайнаўку вярнуліся?

— Усё хочаш ведаць, бачу. Дык скажу толькі тое, што ахрысціць ў касцёле, то ахрысцілі, але выхоўвалі мяне ў царкве.

— Пэўна, беларусаў вельмі любіш?

— Беларусы таксама людзі. Чаму гэта я іх павінен не любіць? Як прыехалі ў Гайнаўку, то пачаў я „шалахоніць" не горш ад усіх, гэта значыць; па-вашаму гаварыць.

— Чаму: па-вашаму? Чаму не па-нашаму? Ты ж наш. Адкуль у цябе такое слоўца „шалахоніць"? Ад пагарды?

— Якая там пагарда!... Аб чым ты гаворыш? Пра мову тутэйшую? Гэта ж не мова! А „Нівы" я не чытаю, і беларускіх перадачаў не слухаю, бо я — каталік! Але не думай пра мяне благое, я ўсіх людзей шаную.

Вось так мы і нагаварыліся ў дарозе, адзін аднаго не зразумеўшы. Гэты „шалахон" нават памахаў мне рукою на развітанне.

Аўрора

Чалавечнасць

Часта наглядаем, што маладыя людзі не вельмі добра адносяцца да сваіх старэнькіх бацькоў. А ўжо гора, калі бацькі хворыя, а гэтыя дзеці кідаюцца да іх і абзываюць брыдкімі словамі і ў рух пускаюць кулакі. Вядома, ёсць таксама добрыя, спачувальныя людзі, якія сваіх бацькоў шануюць і любяць. Да ліку такіх належыць наша Мар'я Пень з Тафілаўцаў, карэспандэнт „Нівы". У яе хворыя бацькі. Бацька Валодзя, ужо старэнькі чалавек, але яшчэ неяк з бядою можа прайсціся па хаце, а вось з маці (таксама Мар'яй завецца), дык ужо зусім бяда. Страціла цалкам памяць, а гэта ўжо цягнецца некалькі год. Марыся апякуецца імі як найлепш, і колькі я не бываю ў іхняй хаце са сваёй поштай, я заўсёды чую цёплыя яе словы. Яна з ласкай і пашанай адзываецца і просіць: „Мамачка, нікуды не ідзіце!" Нядаўна маці яе прыйшла ў нашу вёску, а дачка тут яе знайшла і забрала дамоў. У словах дачкі столькі цеплыні, любові, але таксама і гора...

Маладзец, Марыся!

М. Панфілюк

НАМ АДКАЗВАЮЦЬ

W odpowiedzi na notatkę prasową „Buduczynia dla Buduczyni" zamieszczoną w numerze z dnia 18 października br. uprzejmie informuję, że w sprawie zakładu pracy chronionej Spółdzielni Inwalidów „Przyszłość" przeprowadzone zostało postępowanie wyjaśniające z którego wynika że: Charakterystyczną cechą tej inwestycji jest bardzo duża jej pracochłonność wynikająca z wielorakości funkcji, jaką w przyszłości ma spełniać. W budowanych obiektach mieścić się będą pomieszczenia produkcyjne, socjalne, hotel dla osób niepełnosprawnych, specjalistyczna przychodnia lekarska z częścią rehabilitacyjną, pomieszczenia biurowe i usługowe oraz cały szereg obiektów pomocniczych. Całość obiektów została zaprojektowana wg dokumentacji indywidualnej, w całości w technologii tradycyjnej lub w nietypowanej prefabrykacji.

Jak wynika z zapewnień generalnego wykonawcy w I kwartale 1988 r. zostanie przygotowana do zamaszynowienia przez przyszłego użytkownika część produkcyjna inwestycji.

Ponadto pragnę poinformować, że zgodnie z umową zawartą pomiędzy generalnym wykonawcą a inwestorem termin przekazania całości inwestycji został określony na dzień 30 września 1988 r. Uzależniony on jednak będzie od inwestora, do którego należy obowiązek dostaw inwestorskich oraz dostarczenie niezbędnej i aktualnej dokumentacji technicznej na wykonanie niektórych obiektów, której części nadal nie dostarczono.

Uwzględniając powyższe pragnę zwócić uwagę na fakt, że na osiągnięcie w miarę skróconych terminów wykonania robót budowlanych składa się praca i współpraca wszystkich uczestników procesu inwestycyjnego, czego w części zabrakło w przypadku budowy zakładu pracy chronionej Spółdzielni Inwalidów „Przyszłość" w Bielsku Podlaskim. Pomimo obiektywnych trudności w realizacji wymienionej inwestycji pragnę podkreślić dużą troskę inwestora oraz generalnego wykonawcy o terminową realizację zadania, a tym samym stworzenie odpowiednich warunków pracy dla pracujących i oczekujących na pracę 70-ciu inwalidów. Niezbędna jest jednak cierpliwość i wyrozumiałość zainteresowanych tak zróżnicowaną zakresowo, ale potrzebną inwestycją.

Naczelnik Miasta
Bielska Podlaskiego
mgr Leoncjusz Parafiniuk

НАША ПОШТА

Паважаная Рэдакцыя!

Вельмі непрыемна пісаць гэтыя словы, але я ўжо даўжэй цярпець не хачу. У чым справа? А ў тым, што хтосьці з Вас робіць усё, каб знеахвоціць да пісання ў „Ніву" і да чытання. Вось, ужо дзесьці з год, а мо і больш я не пазнаю сваіх артыкулаў. У іх штораз больш і больш паяўляецца чужых думак і слоў. Проста той хтосьці дапісвае мне цэлыя сказы. Дайшло да таго, што ў апошнім артыкуле, змешчаным у пяцідзесятым нумары (загаловак — „Дзе ў Белавежы мужы шукаюць жонак") з майго тэксту астаўся ўсяго... адзін сказ. Але ж пад артыкулам, як вол, стаіць маё імя і прозвішча. Гэтак жа нельга! Я за такі тэкст не магу браць адказнасці.

Я добра ведаю, што не толькі мае артыкулы дасягае рука рэдакцыйнага „папраўляча". Размаўляў з іншымі карэспандэнтамі. Яны таксама скардзяцца на бязмежнае ўмяшальніцтва ў іх тэксты. Таксама не заўжды пазнаюць сваё пісанне.

Я разумею, што ў кожнай рэдакцыі тэксты падлягаюць адпаведнай апрацоўцы. Трэба ж папраўіць стылістычныя, арфаграфічныя і іншыя памылкі. Нават скараціць тэкст, калі гэта пойдзе яму ў карысць. Але каб дапісваць камусьці сказы і думкі? Гэта недапушчальна! Гэта проста парушэнне аўтарскіх правоў!

Яшчэ не так даўно дзень, калі паяўляўся чарговы нумар „Нівы", быў для мяне святам. Пакуль не прачытаў „Нівы", не браўся за іншую працу. Цяпер бяру „Ніву" ў рукі з нейкім хістаннем. Чытаючы, напрыклад, тэксты карэспандэнтаў, мне ў галаву лезе адна толькі думка: колькі ў Панфілюка ёсць Панфілюка, у Гаўрылюка — Гаўрылюка, у Аўроры — Аўроры? Проста я ўжо не веру „Ніве". Яна патраціла сваю верагоднасць. А яшчэ не так даўно, бо на апошнім з'ездзе карэспандэнтаў, усе пастанавілі, што, хто як хто, але „Ніва" будзе пісаць праўдзіва! А што з гэтага выйшла?

Мне вельмі не хочацца парываць сувязі з „Нівай". Яна ж мяне нарадзіла як беларуса. Дзякуючы ёй, я навучыўся чытаць і пісаць па-беларуску. Яна мне проста як другая маці! Але калі „Ніва" перастала мяне (і не толькі мяне!) шанаваць, то як я маю да яе адносіцца?

Прабачце за гэтыя горкія словы, але думаю, што лепш было іх сказаць, чым скрываць і прыкідвацца, што ўсё ў парадку.

Пятро Байко

Дарагі Пятро Байко!

Страшна разгневаліся Вы на нас. А такі ж, здаецца, мілы карэспандэнт быў! Свядомы, дакладны,ураўнаважаны.

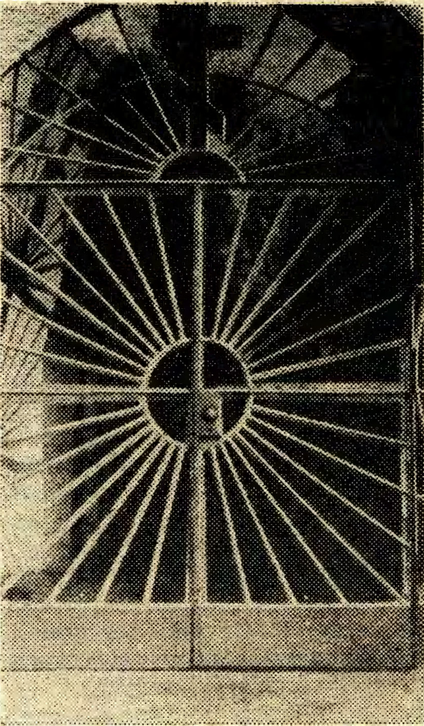
Чула наша сэрца бяду, ну, і сталася! Мы ўжо і раней Вашаму „папраўлячу" казалі: кінь ты, браце, навошта табе гэта? Папраў стылістыку і арфаграфічныя памылкі, дый годзе. Ці мусіш аж так разбудоўваць? Але дзе там?! Ну і дачакаўся.

На жаль, „папраўлячаў", як Вы іх называеце, у нас усё менш. Вось і Вашага „праследвальніка" якраз „скарацілі", хаця ўсё ж быў не апошні, бо Сакрат Яновіч. Грошы ж трэба ашчаджаць, другі этап рэформы гэтага вымагае.

Ясна, што ў пісьменніка Яновіча мог выйсці тэкст багацейшы, чым у звычайнага праўшчыка, а можа часамі ён і думку дзе-якую дадаваў, якая, верыў Сакрат, не прыйшла якраз у гэты момант у галаву карэспандэнту, але ж напэўна ён так думаў...

Наогул дык карэспандэнт няраз і падзякаваць мог бы яму за гэта, а калі дзесьці мо і занадта Сакрат разагнаўся, дараваць яму! Пісьменнік ён усё ж, душа ў воблакі рвецца, хацеў дапамагчы думкі выявіць. Але ўжо, бадай, не дапаможа. Ну, дык прабачце, больш не будзем!

Ада Чэчуга

Арыгінальныя купалы былой царквы Св. Мікалая ў Гайнаўцы (дрэва). Фота Л. Пільскага.

Уваход у новую царкву, метал. Фота Л. Пільскага

У Чыжах. Сюды перайшла на далейшае жыхарства старая гайнаўская царква. Фота В. Рудчыка.

...І НА ЗЯМЛІ МІР

Адным з найбольшых векапомных помнікаў культуры і архітэктуры Гайнаўкі (ды і ўсяе Беласточчыны) з'яўляецца царква Святой Тройцы. Яна, прыпомнім, пабудавана сіламі і сродкамі праваслаўнай грамадскасці Беласточчыны. Аднак найбольшы ўклад далі тут праваслаўныя Гайнаўшчыны і самой Гайнаўкі — беларусы.

Царква настолькі прыгожая і арыгінальная, што адразу пачала прыцягваць наведвальнікаў і турыстаў. Ніводная экскурсія не праміне гэтага архітэктурнага комплексу, каб хоць знешне не паглядаць яго. Купалы, уваходы, роспісы — усё гэта цікавіць. Ва ўсіх застаецца моцнае ўражанне ад арыгінальнасці, узнёсласці, павагі.

На гэтым жа царкоўным пляцы стаяла раней старая царква, драўляная. Яе клапатліва разабралі і пабудавалі ў Чыжах, дзе, як мы ў свой час пісалі, згарэла царква — каштоўны помнік царкоўнай архітэктуры з арцыкаштоўнымі фрэскамі. Значыць, жыве старая драўляная гайнаўская царква ў Чыжах сваім новым жыццём.

Сёння, у Калядныя святы, мы хочам паказаць цікавы фотарэпартаж пра гайнаўскую царкву — цэнтр праваслаўных беларусаў горада і ваколіц. Здымкі розных аўтараў. Мы іх публікуем на памяць.

Вера Валкавыцкая

БЕЗ ТАТЫ І МАМЫ

(Працяг са стар. 3)

— Многія з нас былі апрануты толькі ў летнія кашулькі і кароткія штонікі, адным словам па-піянерску, між іншым, і я, — успамінае Эдвард Станішэўскі. На дадатак, у Гальянах не было школы, якая змагла б памясціць дадаткова яшчэ 200 вучняў. Генрык Малышка кажа, што яны неяк перазімавалі ў гэтых Гальянах, а на весну дырэктар Пеўзнер пастараўся, каб перавялі іх у іншае месца, болей прыдатнае для далейшай пабыўкі і заснавання пастаяннага **спецыяльнага дзіцячага дома.** Так яны апынуліся ў Каракуліне. Гэта таксама над ракой Камай, але нейкіх 100 кіламетраў на поўдзень ад Гальян і 58 кіламетраў, таксама на поўдзень, па шашы ад Сарапула.

— Здараецца, што я ў сне вяртаюся да гэтых мясцін і перад маімі вачыма плыве глыбакаводная Кама. Яна шмат шырэйшая і глыбейшая за нашу Віслу, асабліва ў час веснавых разліваў, тады сапраўды цяжка позіркам дасягнуць да другога берага.

Такі малюнак Каракуліна замацаваўся ў памяці Рамуальда Зайкоўскага, які свае пасляваенныя гады правёў амаль выключна ў Варшаве.

— Памясцілі нас у трох драўляных будынках, — расказвае ён. — У найвялікшым — адміністрацыя нашага дзіцячага лагера і дзяўчаты. Хлопцы найперш памяшчаліся разам у іншым будынку, які знаходзіўся ў 150-200 метрах далей, а пазней з групы хлопцаў адабралі старшакласнікаў і памясцілі іх асобна ў невялікім будынку.

Магчыма таму, што яны хадзілі працаваць, займаліся гаспадаркай. Усе будынкі пабудаваны былі з тоўстых круглых бярвенняў, з улікам цяжкіх, прыуральскіх маразоў.

Зімой было цяжэй. Эдвард Станішэўскі кажа, што здараліся маразы больш 50 градусаў. Паветра мерзла на вуснах. Асабліва ў час першай ваеннай зімы, калі гітлераўцы намагаліся захапіць Ленінград і Маскву. Тады і ў нас на Беласточчыне, як кажуць старэйшыя людзі, таксама вымерзлі ўсе сады.

— У гэтакі мароз нават у школу мы не хадзілі, — кажа Эдвард Станішэўскі. — Найчасцей збіраліся ў сталоўцы, бо там было найцяплей і сядзелі, закутаўшыся ў што хто меў.

Дырэктар Пеўзнер да гэтага часу пастараўся дастаць нейкую цяплейшую вопратку.

— Якая яна была? — паўтарае маё пытанне Генрык Малышка. — Самая розная, якую толькі ўдалося здабыць. Памятаю, што найбольш я цешыўся, калі атрымаў рабочую ватаваную фуфайку, бо тады ўжо мы ездзілі на нарыхтоўку дроў.

За дзіцячым домам у Каракуліне замацавана было звыш 50 га зямлі. Дзеці самі яе апрацоўвалі. Дырэктар Самуіл Пеўзнер назначыў сваім намеснікам па гаспадарчай частцы Рамуальда Зайкоўскага.

— Вы не здзіўляйцеся гэтаму, — кажа палкоўнік. — Гэта толькі цяпер я па выгляду такі каржакаваты. Ад пабыўкі ў Каракуліне, здаецца, я нямнога ўжо і падрос. А тады я сапраўды выдзяляўся сярод сяброў і ростам, і сілай, і бадзёрасцю. Магчыма, таму дырэктар Пеўзнер і ўзваліў на мяне турботы па арганізацыі дзетдомаўскай гаспадаркі. Трымалі мы ўласных коней, мелі некалькі каровак, крыху свіней і авечак, якія папаўнялі вельмі ж скупыя дзяржаўныя надзелы харчавання. Кармілі, даілі, аралі і сеялі... Усё ўласнаручна!

— Дык вы ж да гэтай пары ніколі ні касы, ні плуга ў руках не трымалі! — спыніў я расказ палкоўніка Зайкоўскага.

— Гэта праўда, — згадзіўся ён са мною. — Жыццё, аднак, усяму навучыць. Нашы дзяўчаткі, для прыкладу, таксама кароў бачылі найчасцей на малюнках у школьных букварах, аднак там, у Каракуліне, хутка прывучыліся карміць і даіць іх, ды яшчэ і агарод даглядалі, самі вырошчвалі вельмі каштоўную для нас розную агародніну.

— Праца ў нас была добра наладжана, — кажа Генрык Букерт. — Кожны рабіў тое, што яму было прыпісана. А здаралася, што і больш. Дзяўчаты, для прыкладу, пасвілі кароў у стэпе, там жа іх і даілі, а пры гэтым здаралася, што найперш падаілі суседскія, калгасныя кароўкі... Нам, хлапчукам, для прыкладу, здаралася „пазычаць" крыху бульбы ў суседняга калгаса. Не здзіўляйцеся гэтаму. Рабілі мы добрую справу, бо ў калгасе не хапала рабочай сілы, каб усю бульбу сабраць з поля да першых замаразкаў, якія там ужо ў верасні... І што там бульба! Мы і збожжа ўхітраліся „пазычаць". Пашле, бывала, дырэктар Пеўзнер групу нашых хлопцаў за аўсом або пшаніцай, каб звезці яе з дзетдомаўскага палетка, а ехаць трэба далёка, больш за 10 кіламетраў, коні марудна валакуцца стэпавымі дарогамі, а тут побач — збожжа калгаснае, высушанае, на зямлю абсыпаецца, проста аж просіцца... Дырэктар Пеўзнер нахваліцца не мог, што гэтакі цудоўны ўраджай атрымаўся на вучнёўскім палетку.

— Памятаеце нашу кухарку? — Генрык Букерт звяртаецца да сваіх каракулінскіх сяброў. — Яна была з Ленінграда эвакуіравана, старэйшая жанчына. Пекла яна нам найсмачнейшыя аладкі, бліны, такіх я ніколі болей у сваім жыцці не прабаваў. Куды да іх было па смаку нашаму дзяржаўнаму, ваеннаму хлебу, у якім больш было бульбы і вотруб'я, чым мукі.

Генрык Букерт спыняе свае ўспаміны, каб закурыць чарговую папяросу.

— Ці ад гэтага „раскошнага" жыцця рашылі вы ўцякаць? — крыху іранічна пацікавіўся я.

— Не, гэта было зусім інакш і многа пазней, калі паслалі мяне назад у Сарапул для навукі прафесіі...

Аднак гэта ўжо зусім іншая гісторыя, аб чым раскажу пазней.

Віктар Рудчык

Горка лісіцы

Драпежнасць ліса ўсім нам вядомая. І лісіная хітрасць гэтак жа; колькі баек напісана! Геаграфічнае асяроддзе надзейна ахоўвае ліса і яго нару, у якой гадуе малюту. Роля ліса ў прыродзе ўсё-такі станоўчая, бо ён упалёўвае перш за ўсё хворае звяр'ё і шкодных нашай гаспадарцы грызуноў (мышэй). Таму гэтую яго ролю можна назваць санітарнай, ачышчальнай.

Норы ліс выграбае сабе ў глыбокіх равах або ярах, палявых або лясных. Часта займае ён чужыя норы, найчасцей, выганяючы барсукоў. Норы гэтыя глыбокія, доўгія, аж да сямі метраў на сухім месцы, і з некалькімі выхадамі. Абавязкова блізка вады, нейкай ручаіны або крыніцы.

Мала хто бачыў норы, нагадваючыя сабою нейкі форт. На рысунку паказваю я Горку лісіцы, што знаходзіцца каля Праневіч. Цудоўная мясціна! Збоч ад цывілізаванага свету, сярод дзікасці прыроды. Туды, аднак, не вельмі бяспечна хадзіць, бо хворы ліс (лісіца), або калі ў іх малыя, можа кінуцца на чалавека, як шалёны сабака!

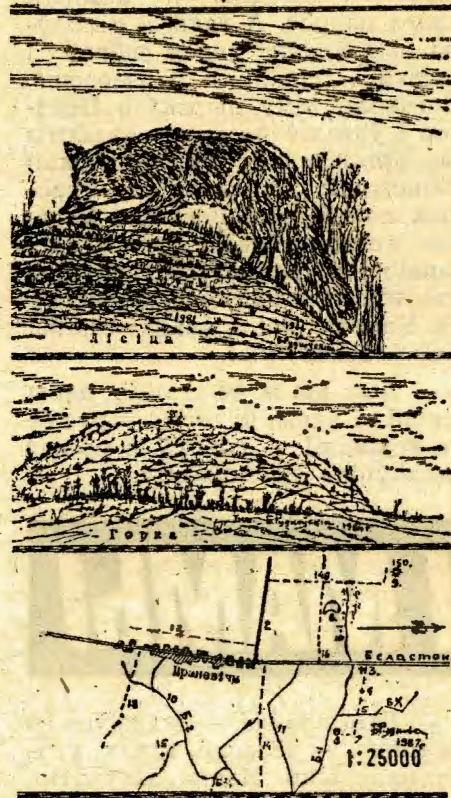
Вышыня Горкі лісіцы сем метраў, плошча каля чвэрці гектара (0,24 га). На плане форма гэтага „форта" мае выгляд падковы з выпуклым бокам на поўдзень. З гэтага боку і зроблена графіка.

Тапаграфічны вопіс маршрута да Горкі лісіцы. Ад Бельска едзем шашою да Праневіч. За вёскаю, налева, бачым жвіраваную дарогу ў Арэхавічы (2). Ад месца скрыжавання гэтай дарогі з шашою ідзем на поўнач, больш-менш каля 975 м. За мастком даходзім да пункта, пазначанага на плане лічбай 3. Тут стаіць каменны крыж, направа ад шашы, а каля яго — палявая дарожка. Крыж гэты пастаўлены ў 1912 годзе, трохі пашкоджаны спераду кулямі ў вайну. Па гэтай дарожцы — ад пункта 3 — даходзім да горкі (8). Адлегласць — 760 м. Ад пункта 4 пачынаецца альшына з зараслямі малінаў аж за канаву Б-1/1. На гэтай канаве стаіць масток (5) з балоцістым пад'ездам па абодвух баках. За мастком невялікае ўзвышша і дарожка ўзнімаецца. Прайшоўшы ад мастка яшчэ якіх 350 м. направа мы ўгледзім адзінокую Горку лісіцы (8). Ад пункта 7 будзе нам да тае горкі ўсяго 120 м. Горка пясчаная, пясок дробны, добра капаць у такім пяску норы. Прытым — не асыпаецца, не завальвае пераходы.

І яшчэ пра адзін цікавы аб'ект. Палявою дарогаю, пазначанай лічбай 16, можам дайсці да Чарняковай гары (6). Дзесяць гадоў назад тут гнездавалі ластаўкі, так званыя берагавыя. Цяпер усё тут раскапана чалавекам ды панішчана. Далей — бачым мы на плане аб'ект 9, які знаходзіцца на гацькаўскіх палях. Гэта курган, насыпаны стэпавымі качэўнікамі — усходнімі плямёнамі, якія пабудавалі і гарадзішча каля Гацькоў (паўтары тысячы гадоў таму назад)

Вельмі важны тапаграфічны пункт 15. На ўсход ад Праневічаў. Пра гэтае небяспечнае месца трэба ведаць усім! Урочышча Крынічка (15) размешчана ў вузкай даліне з меліярацыйнай канаваю Б-2. На паўднёвы ўсход ад тае канавы невялікая крыніца, абсталяваная бетонным кругам. Гэта страшна грамабойнае месца! Каля крыніцы стаяў драўляны крыж і расла старая вярба. Гром разбіў яе. І не адразу. Мясцовыя людзі часта наглядаюць, як зігзаг бліскавіцы ўваходзіць тут у зямлю — з аглушальным гулам. Паблізу гэтага месца маланка забіла Уладзіміра Ясюка. Шмат пабіла тут і жывіны.

Інж. Б. Ф. Рудкоўскін

Сардэчныя тайны

Сэрцайка, я пражыла са сваім мужам ладны кавалак часу — аж 10 гадоў. Пажаніліся мы з вялікага кахання і нажылі дзяцей. Мы працавалі з маім мужам у адной установе, так што фактычна былі разам і ў хаце і на рабоце. І мне ніколі не прыйшло ў галаву нешта такое, як супружаская здрада. Не прыйшло ў галаву нават тады, калі адна з сяброваk нарадзіла дзіця, не сказаўшы нікому аб тым, чыё яно. І толькі пасля ўсяго гэтага выбухла бомба. Мой муж сказаў, што перастаў кахаць мяне і адыходзіць да гэтай нашай супольнай сяброўкі. Мне здавалася, што свет перавярнуўся дагары нагамі: як гэта так, мы ж так кахаліся, а гэтыя дзесяць гадоў, пражытыя разам, ці яны для яго ўжо нічога не значаць?..

І так я засталася адна з дзецьмі. Прызнаеш, Сэрцайка, што ў 30 год застацца адной — гэта справа нялёгкая. Мне здавалася, аднак, што я ўжо настолькі старая і непрыгожая, што нікому і ніколі я ўжо не заімпаную. І хаця я старалася часта бываць у кампаніі, сустракалася з сябрамі і сяброўкамі, але на іншых мужчын спачатку глядзець не магла. Толькі ён, толькі ён адзін праследаваў мяне ўдзень і ўначы. Я не магла забыць мінулага. Праз нейкі час я пачала заўважаць іншых мужчын, але набавілася нейкіх комплексаў, дык мне здавалася, што яны толькі кпяць з мяне. Вось у апошні час сустрэла я аднаго мужчыну, якому аддалася. І думала, што нешта з гэтага выйдзе, што мо здарыцца нешта такое, што прынясе мне задавальненне і сатысфакцыю ў каханні, але, Сэрцайка, уяві сабе: ён нават мне не пазваніў пасля ўсяго гэтага. Сама нічога не разумею. А мо і сапраўды я ўжо такая старая і брыдкая, што мой муж меў рацыю, калі кінуў мяне і прамяняў мяне на дваццацігодку?..

Аліна

Аліна! Пакінутаму заўсёды цяжэй, чым таму, хто пакідае. Гэта таксама, як з тым, хто ад'язджае і хто праводзіць. Калі чалавек ад'язджае, ён бачыць перад сабою нешта новае, нейкія светлыя далі, нейкую надзею, а праводзячаму — застаюцца толькі ўспаміны.

Цяжка гаварыць, што ты ў 30 год раптам зрабілася старой і брыдкай, хаця і гэтага выключыць нельга. Чалавек, задаволены ў жыцці, шчаслівы і радасны, мае прыгожы прамяністы твар, хаця і не меў бы ён класічных грэчаскіх рысаў. У чалавека ж, прыбітага горам, твар змяняецца, у ім няма жыцця, паяўляюцца маршчыны, не працуюць мышцы твару, твар становіцца абвіслым. Ды й наогул жанчына без усмешкі — гэта як суп без солі. Але думаю нават, што не ў гэтым уся прычына тваёй трагедыі.

Твая трагедыя ў тым, што ён, твой былы муж, сядзіць у табе, хаця вы даўно ўжо не разам. У кожным моманце свайго жыцця ты, бадай, не можаш пазбыцца яго, і гэта якраз найбольш заўважаюць іншыя мужчыны. Мужчына любіць, калі жанчына глядзіць яму ў вочы, калі зафасцынавана ім, калі бачыць толькі яго. І не любіць жанчын, вочы якіх халодныя, абыякавыя і блукаюць яны недзе далёка-далёка ад яго. Ну, але гэта, вядома, на пачатак. Крыху пазней з мужчынамі бывае наадварот: калі жанчына занадта загледжана ў яго, то ён пачынае разглядацца за іншымі.

Пастарайся, Аля, атрэсціся ад усяго таго, што было. Зразумей, што ўсяго таго ўжо не вернеш. Трэба прызвычайвацца да новых варункаў і новага жыцця. Уяві сабе, што ты ізноў паненка на выданні, — і пачынай усё спачатку.

Сэрцайка

Соннік

106

Спёка — крэдытары, у якіх ты запазычыўся, будуць табе ўсё мацней дакучаць.

Споведзь — шчасце, супакаенне сэрца.

Справу афармляць — разлічвай на свае сілы; закончыць — шлюб; прыкры, дрэнны стан спраў — змены на лепшае; мець многа спраў — неспадзяванае шчасце.

Спрэчкі — пераменлівыя адносіны.

Спутнік — неўзабаве набудзеш аўта або матацыкл.

Спявак — цябе чакаюць вясёлыя дні.

Срэбра — праследаванне; сярэбраны посуд — дабрабыт; атрымаць — прызнанне заслуг; прадаваць — даходная спекуляцыя; купляць — вялікая перамена, манеты — надыходзяць добрыя часы.

Ставіць на стол — чаканы візіт.

Стайня — дабрабыт.

Стакротка — кахае цябе мілая асоба.

Сталовы пакой — шчаслівае сямейнае жыццё.

Сталь — моцнае ўзрушанне.

Сталяр — зносіны з прыстойна выхаванымі людзьмі.

Станцыя — малое падарожжа.

Старажытнасці — табе пагражае ўбоства.

Старацца пра што-небудзь — шчасце ў каханні.

Старая жанчына — незадавальненне; вопратка — пашана.

Старт — няпэўная, уяўная карысць.

Статак жывёлы — няздзейсненыя зычанні; гадаваць — шчаслівая будучыня.

Статуя — пярэпалах або захапляючая будучыня.

Стог — дабрабыт.

Будзем знаёмы!

Не так даўно мне пашанцавала дастаць падшыўку газеты „Ніва" за 1986 і 1987 год. Было вельмі цікава пазнаёміцца з публікацыямі вашай газеты, бо раней я нават і не ведаў пра яе існаванне. Не буду займаць у вас шмат часу, а перайду адразу да сваёй справы. У мяне да вас будзе невялікая просьба. Мне б хацелася праз рэдакцыю „Нівы" пазнаёміцца з кім-небудзь з людзей беларускага круга ў Польшчы, жадана было б з дзяўчынай, але гэта наогул можа не мець значэння.

Зараз аб сабе. Мне 23 гады, па нацыянальнасці я паляк, ведаю беларускую, рускую і польскую мовы, працую мастакоміафарміцелем, захапляюся жывапісам, цікаўлюся палітыкай, геаграфіяй, гісторыяй, этнаграфіяй, люблю вандраваць. Ну, вось і ўсё.

Буду вам вельмі ўдзячны.

Мой адрас:
СССР, Литовская ССР
Вильнюс 232010
ул. Укмергес 234-27
Балахович Андрей Стэфанович

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

ВЯСЁЛЫХ КАЛЯДАК ЖАДАЕ „ЗОРКА"

„БАРВІНКУ" 60

У студзені гэтага года кіеўскі дзіцячы журнал „Барвінок" святкуе сваё 60-годдзе. Хоць выдаецца ён у Кіеве, на Украіне, але і дзеці на Беларусі, а таксама і на Беласточчыне добра яго ведаюць. У Беластоку рускае выданне журнала можна купіць у кожным кіёску „Руху", а ў многіх школах „Барвінок" выкарыстоўваецца на ўроках рускай мовы ў малодшых класах як дапаможнік.

Хоць „Барвінок" па ўзросту ўжо як барадаты дзядуля (малады яго рэдактар Васіль Маруга збіраўся пад гадавіну адгадаваць вялізную бараду), умее гаварыць з малымі чытачамі. Ён друкуе шмат прыгожых вершаў, цікавых казак і апавяданняў. Ён расказвае аб жыцці дзяцей на Украіне і ў іншых савецкіх рэспубліках. Знайсці ў ім можна шмат гумару — вясёлых малюнкаў і дасціпных жартаў. Ад 1928 года журнал „Барвінок" выходзіць на ўкраінскай мове, а ад 1950 — яшчэ і на рускай, што значна пашырыла круг яго чытачоў.

Кіеўскі „Барвінок" — вельмі блізкі сябар мінскай „Вясёлкі". У мінулым годзе, калі „Вясёлка" адзначала сваё 30-годдзе, „Барвінок" прыязджаў у Мінск, каб яе павіншаваць. Тады ж, у Мінску, „Барвінок" пазнаёміўся і з нашай „Зоркай" і тады ж стаў яе сябрам.

І сёння, у такі ўрачысты для „Барвінка" час, „Зорка" віншуе свайго старэйшага сябра з яго вялікім святам і жадае яму быць заўсёды вясёлым, каляровым і цешыць сваіх чытачоў добрым сардэчным словам.

Барвінок — гэта вельмі сціплая, маленькая сіненькая кветачка, якую можна сустрэць у прылесках, на лугах. Кожная сустрэча з ёю радуе чалавека. Дык няхай і нашы сустрэчы з кожным нумарам „Барвінка" будуць жаданай, чаканай радасцю.

Жыві вечна, сябар „Барвінок"!

„Зорка"

Калі б дзеці ўсёй зямлі, за рукі ўзяўшыся, ў круг стаць маглі...

Васіль Маруга

ЛЯСНАЯ АВАРЫЯ

Хто галосіць?
Дзе, цікава?
Што за дзіўная праява?..
Раскажу вам па парадку:
Галалёдзіца была,
А сарока на пасадку,
Абляцеўшы лес,
Ішла.
Паслізнулася няўдала
І з дубка ў сумёт упала.
Можа просіць дапамогі —
Паламала рэбры, ногі?
Бо і ў мяккенькі сумёт
Падаць з вышыні —
Не мёд!
Спачуваюць птушкі зверху,
А сарока ўсё крычыць.
Ды чамусьці я не веру,
Што і праўда ёй баліць.
Вось загадка, вось марока:
Ці разбілася сарока?

З украінскай мовы пераклаў Мікола Маляўка

У ЛАСІНЦЫ

Ад восені, калі распачаўся новы школьны год, у Пачатковай школе ў Ласінцы пачаў працаваць **Гурток беларускай мовы.** Яго арганізавала настаўніца беларускай мовы Ніна Абрамюк. Ахвотных працаваць у гуртку многа. Вельмі ж хочуць хадзіць меншыя дзеткі. З другога класа просяцца. Настаўніца паабяцала, што прыме іх ад паўгоддзя.

Гурток і заняткі ў ім вельмі ж актывізавалі дзяцей да пісання ў „Зорку" лістоў, вершаў. Асабліва любяць заняткі ў гуртку і пісанне аб школе ў „Зорку" дзве вучаніцы IV класа Ася Коўнер і Ала Гайдук. Дзве гадзіны заняткаў у гуртку ім замала — яны хацелі б займацца па дзве гадзіны кожны дзень.

Гурток ужо наладзіў новую экспазіцыю этнаграфічнага пакоя, дзе адбываюцца заняткі. Вучні вышукоўваюць, прыносяць новыя экспанаты, вельмі цікавыя і багатыя.

Працуюць над пастаноўкай казахскай казкі „Дзяўчынка Біс", якую інсцэнізавала для свайго гуртка Ніна Абрамюк. З гэтай пастаноўкай хочуць прыняць удзел у конкурсе беларускіх школьных тэатраў. (вв)

МІНСКІ ТЭАТР З 1689 Г.

У Дзяржаўнай бібліятэцы імя Леніна ў Маскве захоўваецца цікавы гістарычны дакумент — кніжка з васьмі старонак вялікага фармату. Гэта праграма тэатральнай пастаноўкі, якая адбылася ў Мінску амаль 300 гадоў назад. Адзіны ўнікальны экземпляр гэтай праграмы расказвае нам пра першую п'есу, пастаўленую ў Мінску.

Надрукавалі праграму ў 1689 годзе ў Вільні вельмі невялікім тыражом. Цяпер праграма захоўваецца ў фондзе старадрукаў. У гэтым шматтысячным фондзе кніжных рэдкасцей усіх часоў і народаў удалося адшукаць і праграму старэйшай п'есы, якая была пастаўлена ў Мінску. П'еса насіла доўгую, як звычайна ў тыя часы, назву: „Трыумфальная арка Госпаду Богу недаступнаму, пераможнаму ў асобе святых Глеба і Барыса з герба яснавяльможнага яго міласці пана Марцыяна князя з Казельска Агінскага, канцлера Вялікага княства Літоўскага, мсцібоўскага, радашковіцкага, дарсунішскага і інш. старасты, узведзена і бессмяротнай славы наследніку і нашчадку святых Глеба і Барыса князёў рускіх, мучанікаў хрысціянскіх, міласціваму патрону цяпер тут на ўрачыстым сходзе прадстаўлена і паднесена ад моладзі высакароднай мінскіх школ таварыства Ісусава".

Галоўнымі героямі п'есы з'яўляліся старажытнарускія князі Барыс і Глеб, якія сталі для ўсходніх славян — беларусаў, рускіх і ўкраінцаў своеасаблівым сімвалам нацыянальнага яднання.

У першым акце, раздзеленым на шэсць сцэн, паказваецца, як кіеўскі князь Уладзімір Манамах „аддае булаву тром сваім сынам: Глебу, Барысу і Святаполку", „Святаполк са сваім гетманам Блудам і іншымі слугамі арганізоўваюць змову супраць Глеба і Барыса". У сямі сцэнах другога акта паказваецца, як „Святаполк збіраецца ў паход супраць князёў — братоў сваіх". У трэцім, чацвёртым і пятым актах ідуць сцэны забойства Глеба і Барыса, Святаполк захоплівае трон і „загадвае зваць сябе манархам". Але вось наступае справядлівая адплата — князь „Яраслаў нападае на злодзея... загадвае адсячы галаву на троне". У эпілогу ўсхваляецца „Дом Агінскіх" за тое, што ў гербе сваім патронамі мае Барыса і Глеба.

Сярэдневяковыя маскі, у якіх выступалі акцёры.

Акцёрамі з'яўляліся вучні калегіі (школы), іх імёны пералічаны ў канцы праграмы: усяго амаль 60 удзельнікаў, якія ігралі ролі князёў Уладзіміра, Яраслава, Глеба, Барыса, Святаполка, Усевалада, гетманаў, палкоўнікаў, чэлядзі і г.д.

Пав. Ю. Лабынцава

МАЛАДЫЯ МЕЛАМАНЫ З ДУБІЧ ЦАРКОЎНЫХ

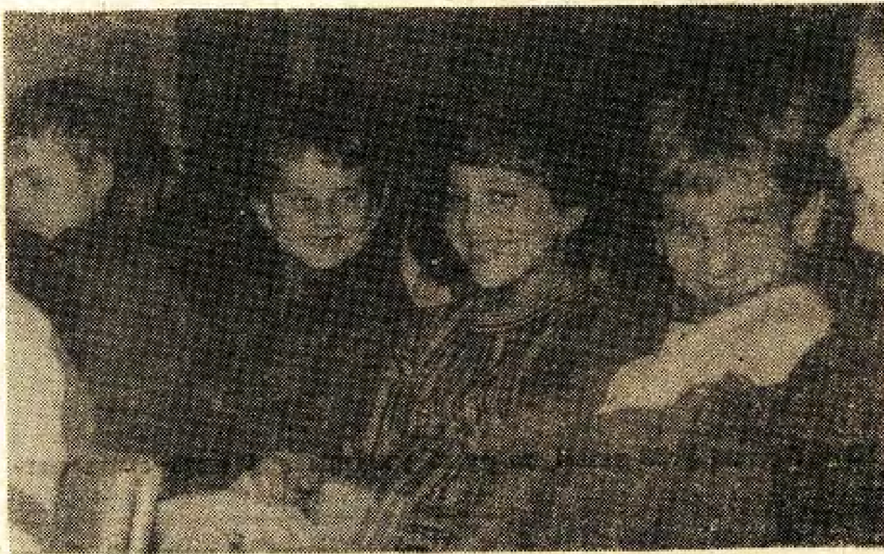
Гэтыя здымкі перадаў нам гайнаўскі фатограф Лех Пільскі. А зрабіў іх на адкрыцці нова пабудаванага прыгожага ГОКу (Гміннага цэнтра культуры) у Дубічах Царкоўных. Дырэктар дубіцкага ГОКу па дагавору з дырэктарам Гайнаўскага дома культуры запрасіў на ўрачыстасць адкрыцця цікавае трыё акардэаністаў Беластоцкай філармоніі.

У канцэртным зале новага ГОКу прайшоў прыгожы канцэрт, на які масава прыйшла моладзь дубіцкай школы. **(вв)**

Фота Л. Пільскі

Маладыя меламаны з павагай слухаюць музыку.

У перапынку. Добрая музыка выклікае прыязную ўсмешку, накіроўвае нас на дабро.

Зорчына пошта

„Зорка" прызнала каляровыя кніжкі ніжэй названым сваім чытачам: Юрачку Сцепанюку з Гукавіч (школа ў Клейніках) III кл. за дасканала развязаныя адгаданкі з 51 нумара, Даротцы Попка, вуч. III кл. за цікавы малюнак да апавядання „Жалуды" і Асі Давідзюк, III кл. за цікавы малюнак да апавядання „Хітры заяц". Абедзве дзяўчынкі вучацца ў Барысаўцы, а апавяданні чыталі на ўроках беларускай мовы. Кніжныя ўзнагароды атрымліваюць і Даротка Кердалевіч, Эва Салінская, Алінка Шатыловіч — вучаніцы VI класа школы ў Чаромсевёсцы за ілюстрацыі да казкі „Пяць братоў-цудадзеяў". За ілюстрацыі да гэтай жа казкі атрымлівае кніжкі цэлая беларуская група дзетак з II і III класаў школы ў Плёсках, дзе кожнае дало загаловак да сваёй ілюстрацыі. Гэта Аня Федарук, II кл. мал. „Салдат павіс на дрэве", Сцёпа Грыгарук, II кл. „Скараход спіць пад дрэвам", Славэк Прахарук, II кл. „Стралок страляе ў лесе", „Ліля Сахарчук, III кл. „Асілак вырывае дрэва", Эля Ваўрэнюк, III кл. „Скараход спіць пад дрэвам". Аня Смалеўская, II кл. „Скараход спіць пад дрэвам".

Віншую ўсіх са святам, а ўзнагароджаных — з узнагародай!

ПАЗНАЁМІМСЯ

* ✻ *

Польшча, Беластоцкае ваяв., 17-208 Клейнікі, Школа ў Гародчыне. Еля Саковіч, 7 кл.

* ✻ *

СССР. 34056, г. Ростов нэ Дону, ул. Киргизская, д. 35/27, Десненко Елена, 15 год.

* ✻ *

СССР, 347604, Ростовская обл., г. Сальск ул. Седова — 135, Муслимовой Гуле, 16 год.

* ✻ *

БССР, 220047, г, Мінск, вул. Несцерава д. 72 кв. 61, Сарокіна Марыя, 3 кл.

* ✻ *

БССР. 220047, г. Мінск, вул. Герасіменка д. 18 кв. 24, Скуратовіч Наташа, 3 кл.

* ✻ *

БССР, 222395, Мінская вобл., Мядзельскі р-н, к. п. Нарач, вул. Нарачанская д. 17 кв. 24, Варанец Наташа, 5 кл.

* ✻ *

БССР, 222395, Мінская вобл., Мядзельскі р-н, к.п. Нарач, вул. Зялёная д. 2 кв. 6, Сямко Оля, 5 кл.

* ✻ *

СССР, Тульская обл., г. Донской, пос. Шахтёрский, ул. Комсомольская д. 2 кв. 15, Терских Светлана, 5 кл.

* ✻ *

СССР, 420073, г. Казань, ул. Красная позиция, д. 41 кв. 53. Яхиной Диане, 6 кл.

СВЯТОЧНАЕ ПІСЬМО СІНІЧКІ

Дарагі калега-чалавек, вучань першага, другога, трэцяга, чацвёртага, пятага класаў! Я да цябе звяртаюся ў гэты марозны святочны вечар. У цябе добрае, адкрытае сэрца для птушак і звяроў.

У цябе зіхаціць ёлка. У цябе багаты стол. Ты ясі смачныя блюды. Я жадаю табе добрага апетыту і здароўя.
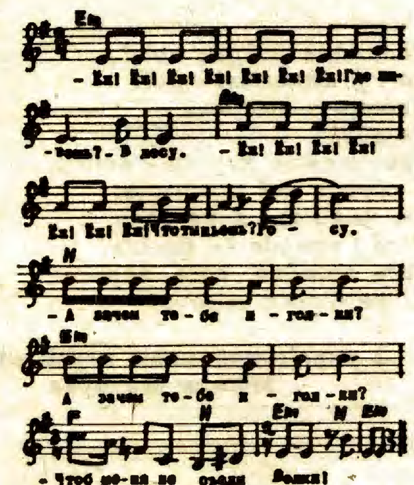
Але я заглядаю ў тваё акно, чырыкаю. Хачу сказаць табе, што разам з табой цешуся і сумую. Але сёння толькі цешуся. Я не пакінула родны край. Не адляцела. Лепш я ўсё такі на радзіме перазімую. І зімой хачу спяваць табе.

Цяпер жа прашу — не забудзь, пасып мне ў кармушку, ці дзе інакш крышынкі са свайго святочнага стала. За гэта я табе закалядую. Мая песня такая: радуйся, спявай разам з намі, мір ідзе па зямлі!

На гэтым канчаю. Адпішы мне на адрас „Зоркі". Буду чакаць.

Твая Сінічка.

Нашы песні

ВОЖЫК

Музыка М. Пратасава
Словы А. Бяляўскага

Хор. Вожык, вожык, вожык, еж!
Дзе жывеш?

Саліст. У лесе.

Хор. Вожык, вожык, вожык, еж!
Што ты п'еш?

Саліст. Расу.

Хор. А нашто табе
Іголкі?

Саліст. Каб мяне не з'елі
Воўкі!

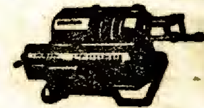
Хор. Ах, вось нашто іголкі.
Ах, вось нашто іголкі.
Каб цябе не з'елі
Воўкі.

(З рускай мовы)

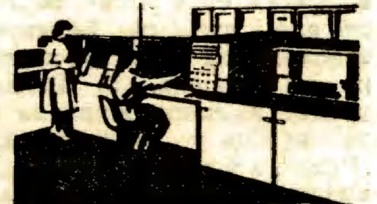
ЧАЛАВЕК І КАМПЮТЭР

5-10 вылічэнняў у мінуту робіць чалавек сваім розумам, у галаве.

10-30 вылічэнняў у мінуту можна зрабіць з дапамогай арыфмаметра ўжо на большых ліках.

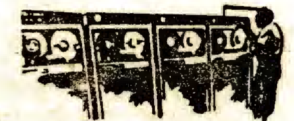
10 000 аперацый у секунду праводзілі кампютэры ЭВМ у сярэдзіне 50-х гадоў.

1 000 000 аперацый у секунду выконвалі ЭВМ у сярэдзіне 60 гадоў.

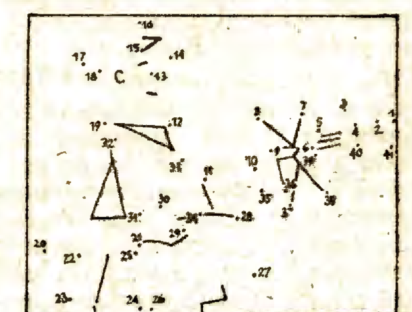
10-15 000 000 аперацый у секунду дасягнула хуткасць вылічэнняў ЭВМ у сярэдзіне 70 гадоў.

125 000 000 аперацый у секунду робіць суперЭВМ „Эльбрус" цяпер. Ёсць і аперацыі, дзе хуткасць лічэння ў дзесяць разоў большая.

Так расла хуткасць працы машын за апошнія 30 год. Неўзабаве ЭВМ будзе лічыць з хуткасцю 1.000 000 000 (адзін мільярд) аперацый у секунду.

А·Д·Г·А·Д·А·Н·К·А

Спалучы кропкі ад 1 да 41. Што атрымаў?

Piątek 8 I — 8.10 Hist. kl. VII. 9.00 Hist. kl. III lic. 9.30 Domator. 9 35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Domator. 10.20 „Zmiennicy" (10) — serial pol. 11.20 Domator. 12.00 J. pol. kl. VIII. 12 50 Współcz. genetyka, kl. I—IV lic. 13 30 TTR — s. I Fiz. 14.00 TTR — s. I Mech. rol. 15.30 W szkole i w domu. 15.50 Nurt. 16.20 Pr.dnia i DT. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Za kierownicą. 17.50 Popołudnie z Pegazem. 18.30 Ściśle jawne. Humor i pieniądze. 18.50 Dobranoc. 19 00 Monitor Rządowy 19.30 Dziennik. 20.00 „Zmiennicy" (10) — serial pol 21.00 Czas — mag. publ. 21.30 Anno Domini 87. 22.40 DT.

Sobota 9 I — 7.25 TTR — s. III Biol. 7.55 TTR — s. III J. pol 8.25 Pr. dnia. 8.30 Tydzień na działce. 9.00 „Córka króla Wszechmórz" — film fab prod CSRS 10.30 DT. 10.40 Stare nowe najnowsze. 11.40 Azymut. 12.10 Bariery. 12.40 Antologia dramatu powszechnego: Peter Shaffer — „Czarna komedia". 13.45 „Jarocki — reżyser — żyletka". 14.15 „Wędrówki dalekie i bliskie" — film dok. prod. tv UNESCO. 14.55 Popołudnie z X Muzą. 15 40 Wczoraj, dziś, jutro 17.00 Los. D. Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.30 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 18.30 Butik 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „Powiedz. że mnie kochasz" — film fab. prod. franc. 21.40 Alan Michael — wid. muz. 22 10 Siedem dni na świecie. 22.20 Sportowe rytmy tygodnia. 22.50 DT. 22.55 Pr. rozr. 23.20 Kino nocne: „Z Alice do nikąd" (3) — serial anstral.

Niedziela 10 I — 6 20 Tel. kurs rol. 7.20 Pr. dnia. 7.25 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.50 Po gospodarsku. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz film „Dzieci Syriusza" (2). 10.30 DT. 10.35 „Arka Noego" (12. 13) — serial przyrodn. 11.30 Siedem anten. 12.05 Kraj za miastem. 12.35 Koncert Życzeń. 13.20 Teatr dla dzieci: J. Papuzińska — „A gdzie ja się biedniuteńki, podzieję?" (3, 4). 14.20 Kij w mrowisko (cz. I) — wid. publ. 14.30 Polityka, politycy — Margaret Thatcher. 15.00 Kij w mrowisko (cz. II). 15.25 „W rytmie disco" (24 — ost.) — serial brazyl. 17.15 Teleexpress. 17.30 Puchar Świata w narciarstwie alpejskim 18 10 Marek Sierocki przedstawia. 18.30 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Późny start" (6) — serial ang. 20.55 Sportowa Niedziela. 21.25 Andrzej Trzaskowski i Orkiestra PRiTV Studio S-1. 22.25 Wyniki Totaliz. Sport. 22.30 DT.

Poniedziałek 11 I — 13.40 TTR — s. I Chem. 14.00 TTR — s. I Cykl rozwojowy roślin kwiatowych. 14.30 Tel. kurs rol. 15.20 Powt. przed maturą: Elementy informatyki: 15.50 Nurt 16.20 Pr. dnia i DT. 16.15 Zwierzyniec. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Jan Serce" — serial TP 18 30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr TV: Pedro Calderon de la Barca — „Życie jest snem". 22.05 Tel. film dok. „Ile masz w sobie radości". 22.40 DT. 23.00 J. niem.

Wtorek 12 I — 8.10 Fiz. kl. VI. 9.00 Hist. kl. IV. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10 10 Domator. 10.20 „Jak zdobywano Dziki Zachód" — serial USA. 11.45 Domator. 12 00 Portret w malarstwie polskim — serial dok 13 30 TTR — s. III Mat. 14.00 TTR — s. III Prod. rośl. 14.30 Tel. kurs. rol. 15.20 Powt. przed matura: J. pol. 15.50 Kim być? — pr dla maturzystów. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Krąg 16.50 Cojak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Prosty rachunek. 17.40 Gazeta rolnicza. 18.10 Tel. Informator Wydawn. 18.30 Klinika Zdrowego Człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.30 Dziennik. 20.00 „Jak zdobywano Dziki Zachód" — serial USA. 21 25 Konferencja prasowa rzecznika Rządu. 21.40 Tel film dok. „Dylematy Górnej Narwi". 22.05 Spory. 2.40 DT. 23.00 J. ang.

Środa 13 I — 8.10 Hist. kl. VIII. 9.00 Hist. kl. I lic. 9 30 Domator 9.35 Domowe przedszkole .10.00 DT 10.10 Szkoła dla rodziców. 10.20 „Czokan Walichanow" — film. radz. 11.25 Domator. 12.00 Biol z higieną kl. VII. 13.30 TTR — s. I Prod. rośl 14.00 TTR — s. I Prod. zwierz. 14 30 Tel kurs rol. 15.10 Powt. przed maturą: Hist. 15.40 Nurt. 16.10 Pr. dnia i DT. 16.15 Los Ex. Lotka i Super Lotka. 16.25 Tik-Tak. 17.15 Teleexpress. 17.30 Reportaż z przeszłości. 18.20 Archiwum XX wieku. 18.50 Dobranoc. 19.00 Gra o milion. 19 30 Dziennik 20 00 „Ta chwila. ten moment" — czech film fab. 21.40 Klub Międzynar. 22.25 Studio Sport. w przerwie ok. 23.15 DT. 0.15 J ros

Czwartek 14 I — 8.10 Biol kl. VI. 9.00 Muz. kl. I. 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT 10.10 Domator dla dzieci. 10.20 „Kres pewnego pragnienia" — film RFN. 11.20 Domator. 11.55 Kalendarz historyczny. 12.50 J. pol. kl. I—IV lic. 13.30 TTR — s. III Mech. rol. 14.00 TTR — s. III Prod. zwierz. 14.30 Tel. kurs rol 15.20 Powt. przed maturą: J ang. 16.06 Informatyka dla rolnictwa. 16.20 Pr. dnia i DT. 16.25 Kwant. 16.50 „Było sobie życie" — serial anim. prod. franc. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Pancerny rajd" — wojsk. pr. hist. 17.55 Telespotkania. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 Teraz — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.00 „Kres pewnego pragnienia" — film RFN. 21.00 Pegaz. 21 40 Studio Sport. 22.40 DT. 23.00 J. franc.

Bielsk Podl. Kaskader z przypadku — USA 11—12. Miejsce specjalne — pol. 13—17.

Czyże Proch — radz. Awans — pol. 13—17.

Hajnówka Fela — pol. 11—15. Prywatne śledztwo — pol. 16—17.

Michałowo Nieoczekiwana zmiana miejsc — USA 12—14. Cienie śmierci — jap. 15—17.

Mielnik Antycasanowa — jug. 13—14. Podróż do Indii — ang. 16—17.

Milejczyce Zapis zbrodni — pol. Miłość ci wszystko wybaczy — pol. 13—17.

Nurzec Skazańcy — pol. 13. Umarli uczą żywych — czes. 14—15. Mój kochany mąż i ja — NRD 16—17.

Orla Droga szkieletów — rum. Milioner — pol. 13—17.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы. імяніны		Сонца	Месяц
	новы	стары			усх.-зах	усх.-зах.
нядзеля	**10**	**28**	**Яна, Вільгельма**	**Давіда, Якава**	**7.42-15.45**	**8.20-15.09**
панядзелак	11	29	Матыльды, Ганараты	Маркеля, Марка	7.41-15.47	9.01-16.34
аўторак	12	30	Чэслава, Аркадзя	Аніссі, Фядоры	7.47-15.48	9.28-18.02
серада	13	31	Веранікі, Багуміла	Шчодры вечар	7.40-15.50	9.47-19.26
чацвер	14	1	Фелікса, Гіляра	*Новы Год.* Васіля	7.39-15.51	10.01-20.46
пятніца	15	2	Паўла, Макара	Сяргея, Серафіма	7.38-15.53	10.13-22.01
субота	16	3	Марцэля, Уладзіміра	Малахіі, Гордзія	7.37-15.55	10.23-23.14

ГАДАВІНЫ

395 год таму назад

13.1.1593 г. памёр Сымон Будны (нар. каля 1530 г.) — выдатны беларускі гуманіст і асветнік, рэлігійны рэфарматар, філосаф, гісторык, паэт, выдавец „Катэхізіса" (1562 г., Нясвіж), першай кнігі на беларускай мове, выдадзенай у Беларусі, аўтар кнігі „Пра апраўданне грэшнага чалавека перад Богам", на польскай мове выдаў „Біблію" (1572, Нясвіж), „Новы Запавет" (1574, Лоск) і інш., актыўны грамадскі дзеяч.

80 год таму назад

13.1.1908 г. нар. беларускі рэвалюцыйны дзеяч Іван Малец, дзейнічаў у Камуністычным саюзе моладзі Заходняй Беларусі і Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі, з 1933 г. некалькі год быў сакратаром Беластоцкага акругowага камітэта ПКЗБ і КСМЗБ, пасля вайны на партыйнай рабоце ў БССР.

15.1.1908 г. нар. беларускі скульптар Заір Азгур, аўтар шматлікіх работ, помнікаў, кампазіцый, сярод іх фігуры князёў Васіля Мінскага і Уладзіміра Полацкага (1943). Ф. Скарыны (1947), Я. Купалы і Я. Коласа (1949) і інш.

75 год таму назад

13.1.1913 г. у Вільні пачаў выходзіць тыднёвік „Беларусь" (выдаваўся да 30.7.1915 г.) на беларускай мове лацінскім алфавітам, адрасаваўся беларусам-католікам, у асноўным сялянам, друкаваў таксама творы А. Гаруна, А. Зязюлі, А Паўловіча і інш.

70 год таму назад

14.1.1918 г. нар. беларускі архітэктар Віктар Анікін, спраектаваў шмат аб'ектаў жыллёвага будаўніцтва і забудовы гарадоў: Мінска, Светлагорска, Пінска, Брэста, выхаваўца маладога пакалення беларускіх архітэктараў.

Звычайны лёс Ціхана Міранюка ● Пленум адзела БГКТ у Саколцы ● На мяжы: наступныя абразкі першага дня акупацыі ● Занатоўкі С. Яновіча з Англіі ● Прысутнасць ● Побач з Купалам ● Лёнік у Нацыянальным музеі ў Варшаве ● Ягайлаў паход ● „Лазня" Ул. Маякоўскага на беластоцкай сцэне ● У Гарадоцкай гміне ● Ці верыць у каханне з першага погляду ● Беларуская кухня ● Сонік ● „Зорка" ● Гумар

АБ'ЯВЫ

УВАГА, ЧЛЕНЫ БГКТ І СІМПАТЫКІ!

Паведамляем, што як і ў папярэдніх гады, Варшаўскі аддзел БГКТ арганізуе традыцыйны беларускі баль. Адбудзецца ён уначы з 16 на 17 студзеня 1988 года ў залах Палаца культуры і навукі ў Варшаве.

Білеты каштуюць: 5000 зл. — для сімпатыкаў і 4000 зл. — для членаў БГКТ. Можна іх купіць у клубе БГКТ у Варшаве, вул. Старасцінская 1-6, ад 8 студзеня 1988 года штодзённа ў гадзінах 16-20 (пададзена цана білетаў на адну асобу).

Аддзелы могуць купляць білеты на зборныя спіскі, пацвярдзіўшы, што ахвотныя прыняць удзел у балі члены БГКТ заплацілі членскія складчыны да 1988 года ўключна.

УВАГА, ЧЫТАЧЫ!

У кіёсках „Рух" можна яшчэ купіць „Ніву" № 1 за 1988 год, у якой змешчаны праваслаўны каляндар на цэлы год.

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018 24325-151-6787.

Спісак чарговых ахвяравальнікаў:

1055. Пярвічная партыйная арганізацыя ПАРП у Дубічах	—	**2500 зл.**
1056. Пятро Пракапюк (Трасцянка)	—	**1000 зл.**
1057. Самаўправа жыхароў Навакорніна	—	**10000 зл.**
1058. Самаўправа жыхароў Рэпіскаў	—	**20000 зл.**
1059. Вучні Гайнаўскага беларускага ліцэя	—	**7200 зл.**
1060. Галіна Шпілько (Гайнаўка)	—	**100 зл.**
1061. Таіса Хіліманюк (Гайнаўка)	—	**100 зл.**
1062. Лявон Лаўрыновіч (Гайнаўка)	—	**500 зл.**
1063. Канстанцін Майсеня (Гайнаўка)	—	**1200 зл.**
1064. Сялянскія ўплаты ў Кааператыўным банку ў Гайнаўцы	—	**34300 зл.**

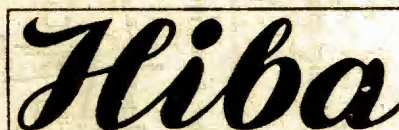
Дзякуем.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках гміна Міхалова
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы
у клубе БГКТ у Бельску вуліца Міцкевіча 50/5а
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6.
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах.
у Саколцы вуліца Варынскага 1.
у ГП БГКТ у Беластоку вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego. 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхась Хмялеўскі, Яніна Чэрнякевіч, Ада Чэчуга (адказны сакратар).

**„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41**

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 156 zł, półr. 312 zł, rocznie 624 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów,
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych, właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują, używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11 Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:

- do dnia 10 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego, oraz cały rok następny;
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 20046/88 r. Nakład 4.800 egz. W-6

БАРБОС

Па сметніках суседняга двара
Барбос выгульвае свайго гаспадара:
Вядзе за хлеў па снежнай горцы
На доўгай сырамятнай шворцы.
І той дрыжыць ад ветру на рагу,
Пакуль Барбос не задзярэ нагу.
Жыве Барбос у калідоры гулкім
І двойчы ў дзень выходзіць
на прагулкі.
Пазбаўлен права голасу ў кватэры,
І толькі буркне, калі рыпнуць дзверы.
Бывае, на чужым двары пабрэша,
Аб слуп самлелы бок пачэша.
Ён трапіў на забаву шчанюком,
Але запомніў добра родны дом
На ўскраіне далёкага сяла,
Які начамі маці сцерагла.
Яна брахала і на месяц выла,
А у нагах была такая сіла,
Што ад яе праз ямы і карчы
Не мог ні воўк, ні заяц уцячы.
Яна з гаспадаром хадзіла ў поле
І добра знала, што такое воля.
Яна гарод і хату пільнавала...
...А сын цяпер, нібы завала,
У калідоры да кута прырос,
Аглух, асіп і выліняў Барбос,
І часам сніць да гэтае пары
Прасторны двор і хлеў стары.

Сяргей Грахоўскі

СКАРОЧВАЦЬ — ДЫК СКАРОЧВАЦЬ!

У адной установе працавалі толькі Аслы. Дурасць іх усім абрыдла, і вырашылі скараціць там штаты. І так захапіліся скарачэннямі, што ва ўстанове застаўся адзін Асёл!

А праз месяц адтуль прыйшло паведамленне: „Штаты скарочаны яшчэ на пяцьдзесят працэнтаў!!!"

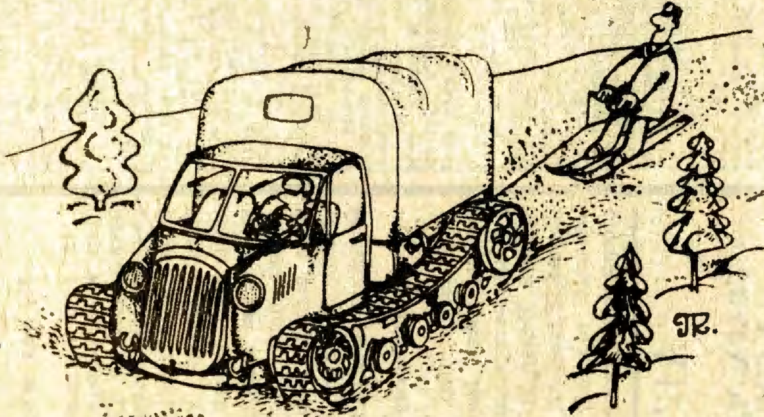
— Як гэта табе ўдалося? — неадкладна пазванілі Аслу.

— Вельмі проста, — горда адказаў той. — Я цяпер працую праз дзень.

С. Манін

НІЎКА

З суседскага агародчыка.

У нас на Алтаі.

ХТО ХУТЧЭЙ

— Міколка, — пытае ў брата сястрычка, — хто ў вашым класе найхутчэй бегае?

— Калі стометроўку, дык Сяргейка, — кажа Міколка, — а калі ў школьную сталоўку, то я хутчэй за ўсіх.

НЯМА

Наведвальнік да афіцыянта „Рамантыкі":

— Калі ласка, біфштэкс.

— Няма.

— Дык адбіўную катлету.

— Няма.

— Тады яечню.

— Няма.

Наведвальнік устае і гаворыць:

— Дык дайце маё паліто.

Афіцыянт аглядаецца ў бок гардэроба:

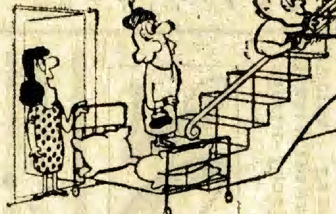
— Таксама ўжо няма.

МОЖНА ПАПРАВІЦЬ

У „Веснік Задрыпоніі" прыходзіць наведвальнік і скардзіцца рэдактару:

— Вы змясцілі памылковае паведамленне аб маёй смерці.

— Спачуваю вам, — адказвае рэдактар, — толькі мы ніколі не памыляемся і не публікуем непраўдзівую інфармацыю. Але мы можам у наступным нумары надрукаваць пра вас у рубрыцы нованароджаных.

Ён заўсёды так у ложак ходзіць.

Свае даўгі найчасцей пакрываў абяцанкамі.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Пасля дакладнага абследавання доктар заявіў пацыенту, што жыць яму засталося ўсяго шэсць месяцаў. Выслухаўшы прысуд, хворы сказаў:

— Выбачайце, доктар, як жа я тады паспею заплаціць вам за лячэнне?

— Ну добра, — адказаў лекар, — даю вам яшчэ шэсць месяцаў. Спадзяюся, што гэтага хопіць, каб разлічыцца са мною.

*

Размаўляюць валацугі:

— Хочаш вер, хочаш не, але я магу падрабляць стодаларовыя банкноты так, што ніхто не прыкмеціць падробкі.

— Чаму ж ты гэтага не робіш?

— Ніяк не магу дастаць арыгінал.

*

Хлопчык прыходзіць на ферму:

— Мама прасіла літр каровінага малака.

— Дык твой збан замалы.

— Тады дайце літр казінага.

РАЗВОД

— Ужо пара, каб развесціся з Іванам.

— Чаму ж тады гэтага не зробіш?

— Не заслугоўвае гэтага.

У МАГАЗІНЕ

— Грамадзяне, чаго лезеце без чаргі?

— Мая дачка тут прадаўшчыцаю працуе!

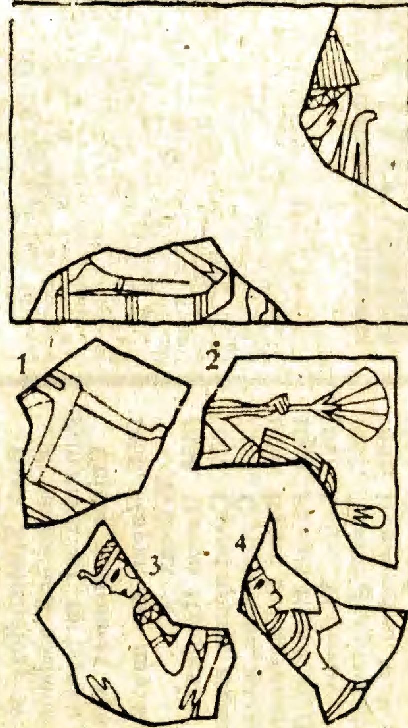
— Тады вы за мною. Мой сын у яе — загадчык.

З „Весніка Задрыпоніі"

З ІНДЭКСАМ „НАВІНКА"

Зусім знік паток скаргаў на прадукцыю Ачуцінаўскай фабрыкі жаночага адзення пасля таго, як у штаце фірменнага магазіна з'явіўся гіпнатызёр. На працягу аднойдвух мінут яму ўдаецца пераканаць любую з мілых пакупніц, што яна стала ўладальніцай не бракаванай мадэлі, а моднага і элегантнага тавару першага гатунку.

ПОМНІК

Знойдзены фрагмент старажытнай пабудовы з цікавым малюнкам. Ці патрапіш злажыць фрагменты гэтага малюнка ў адну цэласць?

— Давай закругляцца, а то бялізна перасохне...

Курёзы

АЧКО НЕПІСЬМЕННЫМ

Пяць год аддзяляюць нас ад геаграфічнага юбілею — 500-годдзя адкрыцця Амерыкі. У 1492 годзе флатылія з трох суднаў — „Ніны", „Пінты" і „Санта-Марыі" — адплыла ад берагоў Іспаніі і праз 71 дзень дасягнула новага кантынента. Поўным ходам ідзе цяпер пабудова копій гэтых суднаў, якія ў 1992 годзе павінны паўтарыць гістарычнае плаванне Калумба. Як лічаць вучоныя, прынамсі копія аднаго з іх, „Ніны" — будзе так дакладнай, што розніцу не прыкмеціў бы сам Калумб.

Гэты вывад быў зроблены пасля таго, як у Севільскім архіве, дзе захоўваецца каля 45 мільёнаў дакументаў часоў Вялікіх геаграфічных адкрыццяў, выявілася 400 пажоўклых папераў. Гэтыя тэксты выправілі і ўдакладнілі чарцяжы суднаў, якія будуюцца. Велічыню і асаблівасці канструкцыі „Ніны" аказалася магчымым устанавіць дзякуючы таму, што капітан судна не ўмеў чытаць. Таму пералік грузу ён загадаў нанесці проста на чарцяжы судна.

Пазнаць сябе можна. Толькі не заўсёды са службовай характарыстыкі.